

Međunarodni sud za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritorij bivše Jugoslavije od 1991. godine

Predmet br. IT-94-1-A-R77

Datum: 31. januar 2000.

Original: ENGLESKI

PRED ŽALBENIM VIJEĆEM

U sastavu: sudija Mohamed Shahabuddeen, predsjedavajući
sudija Antonio Cassese
sudija Rafael Nieto-Navia
sudija Florence Ndepele Mwachande Mumba
sudija David Hunt

Sekretar: gđa Dorothee de Sampayo Garrido-Nijgh

Presuda od: 31. januara 2000.

TUŽILAC

protiv

DUŠKA TADIĆA

**PRESUDA O NAVODIMA PROTIV
PRETHODNOG PRAVNOG ZASTUPNIKA MILANA VUJINA**

Pravni zastupnik respondenta:
g. Vladimir Domazet za g. Milana Vujina

Pravni zastupnici zainteresiranih strana:
g. Upawansa Yapa, gđa Brenda Hollis i g. Michael Keegan za tužioca
g. Anthony Abell za Duška Tadića

**Presuda o navodima protiv
prethodnog pravnog zastupnika Milana Vujina**

SADRŽAJ

SADRŽAJ	2
I Uvod.....	3
II Rasprava.....	4
III Nepoštivanje suda	7
IV Kontekst optužbi	14
V Dokazni materijal o relevantnim događajima	18
(1)(a) <i>Iznošenje teze Žalbenom vijeću u podršku zahtjeva po pravilu 115, za koju je respondent znao da je lažna, u vezi sa težinom koju treba dati izjavama Mlade Radića 19</i>	
(1)(b) <i>Iznošenje teze Žalbenom vijeću u podršku zahtjeva po pravilu 115, za koju je respondent znao da je lažna, u vezi s odgovornošću Gorana Borovnice za ubistvo dvojice policajaca Muslimana</i>	21
(2) <i>Manipuliranje predloženim svjedocima –</i>	23
(a) <i>pokušajima da se izbjegne da svjedoci identificiraju osobe koje su možda bile odgovorne za zločine za koje je osuđen Tadić, i</i>	23
(b) <i>nagovaranjem svjedoka da lažu ili da ne kažu istinu svjedoku D (Tadićevom subraniocu) prilikom uzimanja njihovih izjava koje su se trebale koristiti u podršku zahtjeva po pravilu 115.</i>	23
(3) <i>Podmićivanje svjedoka kako bi ga se navelo da laže ili da ne kaže istinu svjedoku D.</i>	33
VI Analiza i nalazi.....	34
Neki opći principi	34
Drugi relevantni događaji.....	36
(i) <i>Popis potencijalnih svjedoka sa kojima je trebalo obaviti razgovor u cilju pripreme suđenja, a koji je sastavio gosp. Michail Wladimiroff, tadašnji Tadićev glavni branilac</i>	36
(ii) <i>Zabrinutost koju je gosp. Wladimiroff izrazio u vezi sa ponašanjem respondenta u ono vrijeme i prilikom svjedočenja pred Žalbenim vijećem</i>	39
(iii) <i>Bilješke u Tadićevom dnevniku</i>	40
(iv) <i>Tvrdnje novinara Brkića</i>	42
Neka općenita pitanja.....	44
Zaključci	48
Sažetak	56
VII Primjedba u vezi s uzimanjem izjava od svjedoka	56
VIII Kazna	58
IX Dispozitiv	61

I Uvod

1. Dana 10. februara 1999. godine Žalbeno vijeće Međunarodnog suda za krivično gonjenje osoba odgovornih za teška kršenja međunarodnog humanitarnog prava počinjena na teritoriji bivše Jugoslavije od 1991. godine (u daljem tekstu: Međunarodni sud), pozvalo je gosp. Milana Vujina, advokata iz Beograda, da odgovori na tvrdnje da je počinio “nepoštivanje Međunarodnog suda tako što je svjesno i namjerno pokušao omesti provođenje pravde”.¹ To je učinjeno u skladu sa pravilom 77 Pravilnika o postupku i dokazima Međunarodnog suda.

2. Gospodin Vujin (u daljem tekstu: respondent) zastupao je u raznim svojstvima do novembra 1998. godine Duška Tadića (u daljem tekstu: Tadić) tokom postupka pred Međunarodnim sudom: kao nedodijeljeni subranilac tokom pretpretresne faze krivičnog postupka i kao dodijeljeni glavni branilac tokom pripremanja žalbe protiv presude i tokom rasprave u vezi sa postupkom pred Žalbenim vijećem. Godinu dana surađivao je satimom za odbranu tokom pretpretresne faze, i to bez naknade i plaćajući vlastite troškove. Navodi o nepoštivanju suda proizašli su iz ponašanja respondenta kao glavnog branioca Tadića u vezi sa žalbom. Iznoseni su u izjavama u prilogu Naloga o rasporedu, u kojem se za te izjave kaže kako se čini da se u njima

[...] objelodanjuju teške optužbe u vezi sa nepoštivanjem Međunarodnog suda protiv gosp. Milana Vujina, [Tadićevog] glavnog branioca u vrijeme događaja u vezi sa kojima se iznose pritužbe, među ostalim:

- (i) da je osobama koje su [Tadićevom] subraniocu trebale dati izjave govorio šta da kažu ili da ne kažu prije no što je [svjedok D] sa tim osobama razgovarao, upućujući zapravo tako te osobe da lažu [svjedoku D];
- (ii) da je kimao glavom kako bi svjedoku tokom razgovora sa [svjedokom D] pokazao kada da kaže da, a kada ne;
- (iii) da je utjecao na svjedoka na način kojim ga je odvrćao od toga da govori istinu;
- (iv) da je svjesno upućivao svjedoka na davanje lažnih tvrdnji u izjavi Međunarodnom sudu; i
- (v) da je osobi koja je dala izjavu platio kada je bio zadovoljan informacijama koje je dobio, no da nije platio kada nije odgovorila po uputama [...].

U Nalogu o rasporedu iznosi se da su se ta djela navodno odigrala u razdoblju između septembra 1997. i aprila 1998. godine.

---

¹ Nalog o rasporedu u vezi s navodima protiv prethodnog branioca, 10. februar 1999. (u daljem tekstu: Nalog o rasporedu), Nalog (1). Taj je nalog bio povjerljiv. Međutim, ovom presudom nalaže se takođe i objavljivanje redigirane verzije tog Naloga o rasporedu u obliku javnog dokumenta, no bez priloženih izjava.

3. Svjedok D bio je Tadićev subranilac (zajedno sa respondentom) tokom priprema za žalbeni postupak. Svjedočio je na zatvorenoj sjednici, pri čemu su mu bile dane zaštitne mjere u vezi sa njegovim identitetom i to zbog razloga koji nisu imali veze sa njegovim položajem subranioca.

4. Pet nabrojanih paragrafa Naloga o rasporedu ne treba shvatiti kao isključivu definiciju "ozbiljnih optužbi u vezi sa nepoštivanjem" za koje taj Nalog od respondenta traži da na njih odgovori. Od samog početka rasprave strane su se usredotočile na događaje o kojima se govori u izjavama, a ne na pet nabrojanih paragrafa. Ova presuda bavi se tim događajima u odjeljcima V i VI.

5. Namjera je bila da se vremensko razdoblje od septembra 1997. do aprila 1998. godine utvrdi na osnovu događaja opisanih u izjavama. To nije potpuno tačno. Na primjer, u jednoj situaciji, u kojoj je iznesena tvrdnja da je respondent Žalbenom vijeću iznio tezu za koju je znao da je lažna, relevantni je dokument zapravo dostavljen 1. maja 1998. godine, iako iz izjava jasno proizlazi kako je odluka da se to učini bila navodno donesena prije tog datuma. Respondent je u svakom trenutku bio svjestan optužbi na koje je trebao odgovoriti u vezi sa tim pitanjem. Žalbeno vijeće smatra da činjenica da je dokument dostavljen tog datuma nema materijalnu važnost u datim okolnostima.

6. Prihvaćen je i dokazni materijal u vezi sa događajima do kojih je došlo izvan tog vremenskog razdoblja. No, to nije učinjeno sa ciljem povećanja opsega navoda koji se stavljaju na teret respondentu. Riječ je bila jednostavno o tome da se pokaže određeni slijed ponašanja ili da se objasne događaji do kojih je došlo u tom periodu. Respondent je i ovdje u svakom trenutku bio svjestan optužbi na koje je trebao odgovoriti.

II Rasprava

7. Žalbeno vijeće je došlo do saznanja o navodima o nepoštivanju suda koji su se stavljali na teret respondentu na donekle indirektan način. Kao potporu Tadićevoj žalbi, Žalbeno vijeće je Tadiću dalo *ex parte* nalog upućen Republici Srpskoj koji je njegovim predstavnicima trebao pomoći prilikom prikupljanja izjava potencijalnih

svjedoka. Sa tim su svjedocima respondent i svjedok D 14. marta 1998. godine razgovarali u policijskoj stanici u Prijedoru.

8. U oktobru 1998. godine optužba je dostavila podnesak u kojem se navodi (1) da su ti razgovori vođeni na takav način da je došlo do zastrašivanja i povrede temeljnih prava, i to osobito prava osoba protiv kojih je podignuta optužnica na Međunarodnom sudu, i (2) da je prevodilac koji je radio za Tadićeve zastupnike odbrane telefonski razgovarao sa jednim potencijalnim svjedokom, pri čemu je svjedok razgovore doživio kao zastrašivanje. Optužba takođe tvrdi da su "zastupnici odbrane" ili njihovi predstavnici pokušali "oblikovati izjave potencijalnih svjedoka".² Žalbeno vijeće je u vezi sa tim podneskom 9. oktobra zakazalo zatvorenu raspravu, no optužba na tu raspravu nije dovela ni jednog svjedoka koji bi potkrijepio njene navode. Dana 4. novembra Žalbeno vijeće je odbacilo pritužbe optužbe s argumentacijom da dokazni materijal nije potkrijepio njene navode.³

9. Ubrzo nakon odbacivanja tih navoda, svjedok D je upozorio zamjenika sekretara na određene postupke respondenta za koje je naveo da je do njih došlo (a) prilikom razgovora u martu 1998. godine u policijskoj stanici u Prijedoru i (b) u vezi sa dostavljanjem Žalbenom vijeću u maju 1998. godine izjave predloženog svjedoka (i optuženika) Mlade Radića. Zamjenik sekretara zatražio je od svjedoka D da predoči bilo kakav materijal kojim bi mogao potkrijepiti svoje navode. Svjedok D to je i učinio. Dana 10. februara 1999. godine Žalbeno vijeće je izdalo već spomenuti Nalog o rasporedu kojim se od respondenta tražilo da odgovori na navode o nepoštivanju suda, i kojim je 30. mart bio određen za početnu raspravu. U skladu sa pravilom 69 Pravilnika o postupku i dokazima naložene su određene zaštitne mjere za potencijalne svjedoke koje je trebalo pozvati u predmetu protiv respondenta. I Tadiću i optužbi data je dozvola da se u postupku u vezi sa nepoštivanjem suda pojave kao zainteresirane strane. Dana 24. marta Žalbeno vijeće je izdalo nalog u vezi sa procedurom koju valja slijediti tokom rasprave i taj je nalog bio javan. Respondent je

---

² Odluka po zahtjevu optužbe za izdavanje naloga u vezi s uznemiravanjem i zastrašivanjem potencijalnih svjedoka od strane odbrane, 4. novembar 1998., str. 2. Ovom se presudom nalaže objavljivanje u obliku javnog dokumenta redigirane verzije te Odluke, zajedno s odgovarajućim podnescima.

³ *Ibid.*, str. 4.

dostavio dokument kojim je formalno zaniijekao sve navode koji su mu bili stavljeni na teret.⁴

10. Dana 30. marta respondent je dostavio podnesak kojim traži odgodu rasprave, uz objašnjenje da s obzirom na napade NATO-a na Saveznu Republiku Jugoslaviju (Srbija i Crna Gora), koji su u to vrijeme započeli, nije uspio dobiti vizu za putovanje. Rasprava je odgođena do 26. aprila. Toga dana rasprava je započela javnom sjednicom. Pročitani su navodi o nepoštivanju suda, a respondent je potvrdio svoj prethodni podnesak u kojem se svi ti navodi niječu. Tokom tri dana saslušana su četiri svjedoka (jedan od njih samo djelomično), do dana kada se respondent trebao vratiti u svoju zemlju, a onda je rasprava odgođena. Tokom cijelog postupka protiv respondenta Žalbeno je vijeće pozivalo svjedoke u skladu sa pravilom 77, no u stvarnosti Tadićev je branilac na sebe preuzeo teret dokazivanja.

11. Zbog problema sa rasporedom i uslijed angažiranosti raznih sudija u drugim predmetima, svjedočenje djelomično saslušanog svjedoka dovršilo se tek tokom jednodnevne rasprave 28. juna. Rasprava je ponovo započela 31. augusta, odmah nakon ljetnog prekida rada Suda, i nastavila se tokom dva tjedna.⁵ Saslušano je još osam svjedoka (od kojih je jedan dao iskaz video vezom), čime je dovršeno izvođenje dokaza protiv respondenta. Šestero od pozvanih svjedoka dobilo je pseudonim i njihov je iskaz saslušan na zatvorenoj sjednici, zbog zabrinutosti da bi moglo doći do odmazde ukoliko se njihov identitet objelodani javnosti.⁶ Respondent je odlučio svoje svjedoke pozvati prije no što sâm svjedoči.⁷ Tokom tog dvotjednog razdoblja saslušana su četiri svjedoka respondenta, a još četvero ih je saslušano tokom tjedna koji je započeo 11. oktobra. Na zahtjev respondenta i uz djelomičnu podršku optužbe

---

⁴ Obavijest u kojoj se identificiraju svjedoci u vezi s navodima protiv prethodnog zastupnika, 26. februar 1999., str. 3.

⁵ Kako je sudija Wang u to vrijeme bio bolestan, zamijenio ga je (uz suglasnost svih strana) drugi sudija. Tadašnji predsjednik Suda imenovao je sudiju Hunta da u tu svrhu privremeno zasjeda u Žalbenom vijeću.

⁶ Tokom rasprave, na više zatvorenih sjednica spomenut je u iskazima svjedoka i u predočenim dokumentima niz imena osoba koje nisu svjedočile. U svrhu ove Presude bilo je nužno navesti neke događaje koji se tiču tih osoba, tako da je Presudom naloženo objavljivanje materijala koji se spominju. U slučajevima u kojima je postojala zabrinutost da bi moglo doći do odmazde, osobama čija su imena navedena dodijeljeni su pseudonimi.

⁷ Na raspravi je došlo do diskusije o pravu respondenta da to učini. Žalbeno vijeće je odredilo da je na respondentu da odluči kada će dati svoj iskaz, no Vijeće je isto tako izjavilo da će prilikom procjene iskaza respondenta, ukoliko on bude svjedočio nakon svojih svjedoka, u obzir uzeti činjenicu da je respondent čuo ta svjedočenja prije no što je dao svoj vlastiti iskaz (9. septembar 1999., transkript, str. 1361-1362).

cijelo se izvođenje dokaza respondentata odvijalo iza zatvorenih vrata.⁸ Na zahtjev svih strana, konačne riječi takođe su saslušane na zatvorenoj sjednici.⁹ Rasprava je završila 18. novembra, kada je Žalbeno vijeće najavilo da će presudu donijeti kasnije.

III Nepoštivanje suda

12. Pravilo 77 Pravilnika o postupku i dokazima Međunarodnog suda bavi se nepoštivanjem Suda. U tom se pravilu navodi niz specifičnih situacija za koje se tvrdi da predstavljaju nepoštivanje Suda, a pravilom 77(E) predviđa se sljedeće:

Ništa u ovom pravilu ne utječe na inherentno pravo Suda da proglasi krivim za nepoštivanje one koji svjesno i namjerno ometaju njegovo provođenje pravde.

U ovom se predmetu nije tvrdilo da navodi koji se respondentu stavljaju na teret - ukoliko bi bili dokazani - ne bi predstavljali nepoštivanje Suda u tom općem smislu. Međutim, postavljeno je pitanje nisu li različite izmjene pravila 77 do kojih je došlo tokom relevantnog razdoblja promijenile takvo inherentno pravo, i to tako što su povećale opseg mogućeg ponašanja koje se može okvalificirati kao nepoštivanje Suda i time ugrozile prava respondentata.¹⁰ O tom će se problemu raspravljati kasnije, budući da je prvo nužno općenito razmotriti nadležnost Međunarodnog suda u vezi sa pitanjem nepoštivanja.

13. U Statutu Međunarodnog suda ne spominju se njegove ovlasti u vezi sa pitanjem nepoštivanja suda. Međutim, Međunarodni sud raspolaže inherentnim nadležnostima, koje proizlaze iz njegovog pravosudnog djelovanja, da osigura neometano provođenje svoje jurisdikcije, koju mu izričito daje Statut, i da očuva svoje temeljne pravosudne funkcije.¹¹ Kao međunarodni krivični sud, Međunarodni sud mora stoga raspolagati inherentnim ovlastima koje mu omogućuju da se pozabavi onim oblicima ponašanja koji ometaju njegovo provođenje pravde. Sadržaj tih inherentnih ovlasti može se iščitati iz uobičajenih izvora međunarodnog prava.

⁸ U skladu s odlukom većine; sudije Nieto-Navia i Hunt imali su odvojeno mišljenje.

⁹ Takođe u skladu s odlukom većine; sudija Hunt imao je odvojeno mišljenje.

¹⁰ Pravilo 6(D) Pravilnika o postupku i dokazima predviđa da se izmjene i dopune Pravilnika neće primjenjivati na način koji bi ugrozio prava optuženika u bilo kojem predmetu koji je u toku.

¹¹ *Nuclear Tests Case*, ICJ Reports 1974, str. 259-260, para 23, predmet kojim se rukovodilo Žalbeno vijeće u *Tužilac protiv Blaškića*, predmet IT-95-14-AR108bis, Odluka po zahtjevu Republike Hrvatske za preispitivanje odluke Raspravnog vijeća II od 18. srpnja 1997. (u daljem tekstu: *Odluka o subpoeni u predmetu Blaškić*), bilješka 27 u para. 25. Vidi takođe *Northern Cameroons Case*, ICJ Reports 1963, str. 29.

14. Ne postoji specifično običajno međunarodno pravo koje bi se izravno moglo primijeniti na ovo pitanje. U okviru međunarodnog konvencionog prava postoji međunarodna analogija, sadržana u Statutu međunarodnog vojnog suda (aneks Londonskog sporazuma iz 1945. godine),¹² koji tom Sudu daje ovlaštenja da po kratkom postupku rješava "sve oblike nepoštivanja" tako što će "izreći odgovarajuću kaznu, uključujući i isključenje bilo kojeg optuženog ili njegovog branioca iz dijela ili cijelog daljnjeg postupka, no bez prejudiciranja presuđivanja o optužbama".¹³ Iako se sâm Međunarodni vojni sud nije suočio sa pitanjem nepoštivanja suda, tri slučaja nepoštivanja suda rješavala su na Vojnim sudovima Sjedinjenih Država koji su zasjedali u Nürnbergu u skladu sa Zakonom broj 10 savezničkog Kontrolnog savjeta (20. decembar 1945.), gdje su suđenja u vezi sa ratnim zločinima organizirale četiri savezničke sile u svojim okupacionim zonama u Njemačkoj. Taj zakon inkorporirao je Statut Međunarodnog vojnog suda. Prema tumačenju Vojnih sudova Sjedinjenih Država, njihove ovlasti uključivale su i pravo da kazne nepoštivanje suda.¹⁴

15. Od pomoći mogu biti i općenita pravna načela (tamo gdje se ona mogu primijeniti), zajednička svim velikim pravnim sistemima svijeta, kako su razvijena i usavršena u međunarodnoj sudskoj praksi.¹⁵ Gledano historijski, propisi koji se odnose na nepoštivanje suda potekli su iz običajnog prava u kojem su i ostali ukorijenjeni. Kaže se da opća ideja nepoštivanja suda nije poznata u građanskom pravu, no mnogi sistemi građanskog prava donijeli su zakonske odredbe kojima ustanovljavaju krivična djela koja daju slični rezultat.

¹² Sporazum Vlade Sjedinjenih Američkih Država, Provizorne vlade Republike Francuske, Vlade Ujedinjenog Kraljevstva Velike Britanije i Sjeverne Irske i Vlade Saveza Sovjetskih Socijalističkih Republika o krivičnom gonjenju i kažnjavanju glavnih ratnih zločinaca evropskih sila Osovine, 8. august 1945.

¹³ Član 18(c).

¹⁴ Sve su reference iz "Trials of War Criminals Before the Nuernberg Military Tribunals under Control Council Law No. 10": *US v. Karl Brandt*, 27. juni 1947., 968-970 (svjedok optužbe napao je jednog od optuženih u sudnici); *US v. Joseph Altstoetter*, 17. juli 1947., 974-975, 978, 992 (zastupnik odbrane i izvjesna privatna osoba pokušali su nedolično utjecati na medicinskog vještaka lažnim tvrdnjama i okrnjili su izvještaj vještaka pokušavši tako uticati na potpisnike izvještaja da zajedno s njima izmijene isti izvještaj); i *US v. Alfred Krupp von Bohlen und Halbach*, 21. januar 1948., 1003, 1005-1006, 1088, 1011 (zastupnik odbrane inscenirao je izlazak i nije se ponovo vratio, kao znak protesta protiv odluke protiv njegovih klijenata, no to ponašanje na kraju je riješeno kao disciplinsko pitanje).

¹⁵ Usp. *Tužilac protiv Blaškića*, predmet IT-95-14-PT, Odluka o prigovoru Republike Hrvatske na izdavanje naloga *subpoena duces tecum*, Pretresno vijeće II, 18. juli 1997., para 152; *Tužilac protiv Furundžije*, predmet IT-95-17/1, 10. decembar 1998., Presuda, para. 177-178.

16. U odjeljku za koji se općenito smatra da daje ispravnu procjenu svrhe i dosega propisa koji se odnose na nepoštivanje suda u okviru *common law-a*, onako kako su se ti propisi razvijali tokom stoljeća, (britanski) Komitet o nepoštivanju suda u svom Izvještaju, objavljenom 1974. godine, te propise opisuje na sljedeći način:

... [oni su] sredstvo kojim se sudovi mogu poslužiti da bi spriječili ili kaznili ponašanje koje smjera ometanju, ugrožavanju ili zloupotrebi provođenja pravde, bilo u vezi sa nekim određenim predmetom bilo općenito.¹⁶

Vladavina prava, koja predstavlja samu srž društva, nužna je za osiguranje mira i dobrog poretka, a izravno je ovisna o sposobnosti sudova da provode svoju proceduru i očuvaju vlastito dostojanstvo i poštivanje. Da bi očuvali svoju proceduru i poštivanje, sudovi u sistemu *common law-a* od dvanaestog su stoljeća raspolagali ovlastima da izreknu kaznu zbog nepoštivanja suda.¹⁷ Kako bi se izbjegli svi nesporazumi, možda je nužno naglasiti da propisi koji se odnose na nepoštivanje suda, onako kako ih je razvio *common law*, nisu zamišljeni kao stup na kojem počiva dostojanstvo sudija ili tek kao sredstvo kažnjavanja zbog uvrede, odnosno poruge suda ili tribunala. U slučaju nepoštivanja suda riječ je, naime, zapravo o izrazu prezira prema samoj pravdi, a ne prema nekom određenom sudu ili sudiji koji pokušava provesti pravdu.¹⁸

17. Iako su propisi koji se odnose na nepoštivanje suda u Velikoj Britaniji sada djelomično kodificirani,¹⁹ ovlasti za rješavanje pitanja nepoštivanja suda u *common law-u* u biti su i dalje dio inherentne nadležnosti nekih viših sudova (*courts of record*), i ne temelje se na zakonu. Sa druge strane, analogna kontrola u sistemima građanskog prava nad ponašanjem koje ometa provođenje pravde temelji se isključivo na zakonu, a zakonske odredbe, općenito gledano, ustanovljavaju usko definirane prijestupe koji

¹⁶ Izvještaj Komisije o nepoštivanju suda, UK Cmnd 5794 (1974) (u daljem tekstu: Izvještaj Phillmoreove komisije), para. 1. Taj su odjeljak kao ispravnu procjenu svrhe i dosega propisa koji se odnose na nepoštivanje suda prihvatili Evropski sud za ljudska prava, u *Sunday Times v. United Kingdom*, Series A Vol 30, para. 18 i 55, (1979) 2 EHRR 245, 256, 274, engleski Dom lordova, u *Attorney-General v. Times Newspaper Ltd.* [1992] 1 AC 191, 207-209 (mišljenje Lorda Acknera) i Apelacioni sud Ontarija, u *Regina v. Glasner* (1994) 119 DLR (4th) 113, 128-129. Vidi takode *AMIEU v. Mudginberri Station Pty Ltd* (1986) 161 CLR 98, 106 (australijski Viši sud); *Witham v. Holloway* (1995) 183 CLR 525, 533 (zajednička presuda), 538-539 (mišljenje McHugh J) (High Court of Australia); *US v. Dixon & Foster* 509 US 688 (1993), 694 (Vrhovni sud Sjedinjenih Država).

¹⁷ *United Nurses of Alberta v. Attorney-General for Alberta* (1992) 89 DLR (4th) 609, 636 (mišljenje McLachlin J, za većinu Vrhovnog suda Kanade).

¹⁸ *Attorney-General v. Leveller Magazine Ltd.* [1979] AC 440, 449 (mišljenje Lorda Diplocka). Ova se izjava često s odobravanjem citira.

¹⁹ Zakon o nepoštivanju suda iz 1981. godine, koji djelomično slijedi preporuke Izvještaja Phillmoreove komisije.

se tiču tačno određenog ponašanja koje je dovelo ili će dovesti do ometanja jurisdikcije sudova.²⁰

18. Ovlasti Međunarodnog suda, koje mu omogućuju da kazni ponašanje koje smjera ometanju, ugrožavanju ili zloupotrebi njegovog provođenja pravde, nužne su da bi se osiguralo neometano provođenje jurisdikcije Suda, koju mu izričito daje njegov Statut, kao i da se očuvaju njegove temeljne pravosudne funkcije. Stoga ovlasti da rješava pitanje nepoštivanja jasno ulaze u okvir inherentnih nadležnosti Suda.²¹ Time se ne želi reći da su ovlasti Međunarodnog suda da se bavi pitanjem nepoštivanja ili ponašanja koje ometa provođenje pravde u svakoj situaciji jednake ovlastima kojima raspolažu nacionalni sudovi. Prilikom definiranja njegove jurisdikcije kao međunarodnog suda mora se, naime, uzeti u obzir drukčiji položaj Suda unutar temeljne strukture međunarodne zajednice.²²

19. Ovaj Međunarodni sud od trenutka svog nastanka raspolaže pravom da kažnjava nepoštivanje suda. U prvoj verziji Pravilnika o postupku i dokazima, usvojenoj 11. februara 1994., pravilom 77 ("Nepoštivanje suda") bila je predviđena globa ili zatvorska kazna za slučaj da svjedok "uporno odbija odgovoriti ili ne odgovara na pitanje koje je relevantno za predmet o kojem se raspravlja pred Vijećem", uz izuzetak odredbi sadašnjeg pravila 90(F), koje svjedoku dozvoljava da se usprotivi davanju svake izjave koja bi ga mogla inkriminirati. U januaru 1995. godine određeno je da se takva kazna može primijeniti i u slučaju osobe koja pokušava utjecati na svjedoka ili ga zastrašiti, i donesena je odredba da se na svaku odluku Vijeća prema pravilu 77 može izjaviti žalba.²³ U julu 1997. godine odlučeno je da se takva kazna može primijeniti na sve strane, svjedoke i druge osobe koje sudjeluju u postupku pred Vijećem, a koje su objelodanile informacije u vezi sa tim postupkom,

²⁰ Na primjer, njemački Krivični zakon kažnjava kao glavnog počinioca svakoga tko navodi svjedoka na lažnu izjavu (§§ 26, 153). Krivični zakon Narodne Republike Kine kažnjava svakoga tko navodi svjedoka na lažno svjedočenje (član 306). Francuski *Nouveau Code Pénal* kažnjava one koji vrše pritisak na svjedoka da lažno svjedoči ili da se suzdrži od davanja istinitog iskaza (član 434-15). Postoje općenitije zakonske odredbe koje se bave pitanjima kao što su kontrola rasprave (*police de l'audience*), "uvrede" (*outrages*), prijestupi počinjeni tokom rasprava (na primjer, *delits d'audience*) i objava komentara s namjerom vršenja pritiska (*pression*) na svjedočenje svjedoka ili na odluku bilo kojeg suda. Ruski Krivični zakon kažnjava svaki oblik miješanja u aktivnosti suda kojem je cilj ometanje vršenja pravde (član 294), navodeći uz to specifičnija krivična djela poput falsificiranja dokaznog materijala (član 303).

²¹ Žalbeno vijeće već je jednom izrazilo svoje mišljenje u tom smislu, no tek u obliku *obiter dictum*, u *Odluci o subpoena u predmetu Blaškić*, para. 59.

²² *Odluka o subpoena u predmetu Blaškić*, para. 40.

²³ Naziv pravila promijenjen je u "Nepoštivanje Međunarodnog suda".

prekršivši tako nalog Vijeća. U oba se ta dodatka takvo ponašanje izričito naziva "nepoštivanjem suda".

20. U novembru 1997. godine, dakle ubrzo nakon septembra 1997. godine kada je započeo predmetni period u ovom predmetu, pravilo 77 je preformulirano. Pravilo je izmijenjeno na sljedeći način:

- (a) elaborirane su reference u vezi s utjecanjem na svjedoka ili njegovim zastrašivanjem, i to tako što se sada govori o svjedoku koji je svjedočio, svjedoči ili će svjedočiti pred Pretresnim vijećem,
- (b) kao ponašanje za koje se smatra da predstavlja nepoštivanje suda označen je i propust svake osobe da bez opravdanog razloga udovolji nalogu za pojavljivanje pred Pretresnim vijećem ili za dostavu dokumenata Pretresnom vijeću,
- (c) navedena je detaljna procedura prema kojoj neka osoba može biti pozvana da odgovori na optužbu da je izvršila nepoštivanje Suda (u slučaju kad vijeće ima razloga za vjerovanje da bi ta osoba mogla biti krivom za nepoštivanje Suda),
- (d) uvedena je odredba o dodjeli branioca ukoliko je upozorena osoba slabog imovinskog stanja, i
- (e) određeno je da se prije ulaganja žalbe mora podnijeti adekvatna molba.

Isto tako, po prvi se put izričito navodi da ništa u pravilu 77 ne utječe "na inherentno pravo Suda da proglasi krivim za nepoštivanje one koji svjesno i namjerno ometaju njegovo provođenje pravde".

21. U julu 1998. godine promijenjen je rok unutar kojeg se morala podnijeti molba za dopuštenje ulaganja žalbe, pri čemu je u obzir uzeta mogućnost da strana koja osporava odluku u vezi sa nepoštivanjem nije bila prisutna prilikom izricanja usmene odluke.

22. U decembru 1998. godine, tj. znatno nakon aprila 1998. godine kada je završio predmetni period u ovom predmetu, dodatno su elaborirane reference u vezi s utjecanjem na svjedoka i njegovim zastrašivanjem, i to tako što se po prvi puta govori o svakoj osobi koja prijeti, zastrašuje, ozlijedi ili ponudi mito ili na drugi način utječe na svjedoka ili potencijalnog svjedoka. Isto tako, kao nepoštivanje Suda navodi se i ponašanje osobe koja:

- (i) prijeti, zastrašuje, ponudi mito ili na drugi način nastoji na bilo koju osobu primijeniti prisilu sa namjerom da tu osobu spriječi u ispunjavanju njene obaveze proistekle iz naloga sudije ili vijeća, i
- (ii) podstiče na izvršenje i pokušava na bilo koji način izvršiti "bilo koje od djela kažnjivih po ovom pravilu".

Postupak kojim se osobu može pozvati da odgovori na optužbu u vezi sa nepoštivanjem Suda promijenjen je na način da se uz više detalja iznose koraci koje mora preduzeti Vijeće kako bi započelo postupak. Maksimalna kazna znatno je povećana, a pravo na podnošenje molbe za dopuštenje ulaganja žalbe ograničeno je na odluke Pretresnog vijeća.

23. Pravilo 77, odnosno njegov relevantni dio, glasi kako slijedi:

Nepoštivanje Međunarodnog suda

- (A) Svatko tko
  - (i) je svjedok pred Pretresnim vijećem, a uporno odbija da odgovori ili ne odgovara na pitanje,
  - (ii) objelodani informacije koje se odnose na taj postupak svjesno kršeći nalog vijeća,
  - (iii) bez opravdanog razloga ne udovolji nalogu za pojavljivanje pred Pretresnim vijećem ili za dostavljanje dokumenata Pretresnom vijeću,
 izvršio je time nepoštivanje Međunarodnog suda.
- (B) Svatko tko prijeti, zastrašuje, ozlijedi ili ponudi mito, ili na drugi način utiče na svjedoka koji je svjedočio, svjedoči ili će svjedočiti u postupku pred Pretresnim vijećem ili na potencijalnog svjedoka, počinio je time nepoštivanje Međunarodnog suda.
- (C) Svatko tko prijeti, zastrašuje, ponudi mito ili na drugi način nastoji primijeniti prisilu na bilo koju osobu, sa namjerom da tu osobu spriječi u ispunjavanju njene obaveze proistekle iz naloga sudije ili vijeća, počinio je time nepoštivanje Međunarodnog suda.
- (D) Podsticanje na izvršenje i pokušaji izvršenja bilo kojeg od djela kažnjivih po ovom pravilu kažnjivi su kao nepoštivanje Međunarodnog suda i povlače iste kazne.
- (E) Ništa u ovom pravilu ne utiče na inherentno pravo Suda da proglasi krivim za nepoštivanje one koji svjesno i namjerno ometaju provođenje pravde.

Potpravila (F) i (G) bave se procedurom, (H) i (I) kaznom, a (J) molbom za dopuštenje ulaganja žalbe.

24. Valja pripaziti da se znatne elaboracije koje su se tokom godina pojavile u vezi sa pravilom 77 ne shvate kao da su time sudije Međunarodnog suda kodificirale krivično djelo, bez obzira na formulaciju potpravila (A) do (D). Član 15 Statuta Međunarodnog suda sudijama daje ovlasti da usvoje samo:

... *pravila o postupku i dokazima* za rad u pretpretresnoj fazi postupka, za vođenje sudskog i žalbenog postupka, za prihvatanje dokaznog materijala, za zaštitu žrtava i svjedoka, kao i za ostala odgovarajuća pitanja.²⁴

Te ovlasti, međutim, ne dozvoljavaju da se usvoje pravila kojima se definiraju *novi* prijestupi, nego sudijama dopuštaju da usvoje *pravila o postupku i dokazima* za rješavanje pitanja koja potpadaju pod inherehtnu nadležnost Međunarodnog suda, kao i pitanja koja ulaze u okvir njegove nadležnosti definirane Statutom.²⁵ Kao što je već ranije rečeno, sadržaj tih inherentnih ovlasti može se razabrati iščitavanjem uobičajenih izvora međunarodnog prava, a ne iz formulacije teksta pravila.

25. Potpravila (A) do (D) odraz su onoga što su sudije na plenarnim sjednicama Međunarodnog suda smatrali da odražava jurisprudenciju u odnosu na one aspekte propisa koji se odnose na nepoštivanje suda, a koji se mogu primijeniti na Međunarodni sud. Potpravila ne zamijenjuju temeljne propise koji se odnose na nepoštivanje suda. Ti temeljni propisi i nadalje obavezuju kako Međunarodni sud, tako i strane u postupcima.²⁶

26. Mišljenje je Žalbenog vijeća kako slijedi:

- (a) inherentne ovlasti Međunarodnog suda kao međunarodnog krivičnog suda da se bavi nepoštivanjem adekvatno su za ovu svrhu sadržane u formulaciji koja se u novembru 1997. godine kao svojevrsna ograda unosi u pravilo 77, a kojom se kaže da Međunarodni sud raspolaže ovlastima da "proglasi krivim za nepoštivanje one koji svjesno i namjerno ometaju njegovo provođenje pravde", budući da takvo ponašanje nužno ulazi u općeniti pojam nepoštivanja, s obzirom da je to "ponašanje koje smjera ometanju, ugrožavanju ili zloupotrebi provođenja pravde";²⁷ i
- (b) svaka od formulacija u trenutačno važećim potpravilima (A) do (D) pravila 77, kada ih se interpretira u smislu inherentnih ovlasti Međunarodnog suda, ulazi u okvir, ali ne ograničava, te inherentne ovlasti, budući da se svako od spomenutih potpravila jasno odnosi na svjesno i namjerno ometanje provođenja pravde Međunarodnog suda.

²⁴ Naglasak dodan.

²⁵ Pravilo 91, koje se bavi lažnim svjedočenjem, predstavlja još jednu odredbu Pravilnika koja se odnosi na rješavanje pitanja koja potpadaju pod inherentnu nadležnost Međunarodnog suda.

²⁶ U tom je smislu slično i pravilo 96, koje se bavi dokazima u slučajevima seksualnog delikta, i to utoliko što se bavi problemom prihvatljivosti dokaza o pristanku žrtve.

²⁷ Vidi bilješku broj 16.

27. Respondent je ustvrdio da je opseg naravi ponašanja koje predstavlja nepoštivanje suda toliko povećan izmjenama i dopunama pravila 77 donesenim nakon početka predmetnog perioda u ovom predmetu i njegovog zaključenja, da je to povećanje dovelo do ugrožavanja njegovih prava. To su izmjene i dopune iz:

- (i) novembra 1997. godine, kada se po prvi puta govori o inherentnom pravu Suda da proglasi krivim za nepoštivanje one koji svjesno i namjerno ometaju njegovo provođenje pravde, i
- (ii) decembra 1998. godine, za koje se kaže da proširuju opseg ponašanja koje predstavlja nepoštivanje suda tako što u to ponašanje po prvi put uključuju svaki oblik prisile svjedoka uz pomoć prijetnji, zastrašivanja i nudenja mita.

Respondent je iznio stav da bi zato Žalbeno vijeće u ovom postupku trebalo zanemariti te promjene.²⁸

28. Žalbeno vijeće odbacuje takvu argumentaciju. Inherentno pravo Međunarodnog suda da se bavi nepoštivanjem nužno je postojalo od trenutka njegovog stvaranja i to pravo ne ovisi o tome na koji se način spominje u Pravilniku o postupku i dokazima. Budući da Žalbeno vijeće prihvaća da trenutačno važeće formulacije potpravila (A) do (D) pravila 77 ulaze u okvir tog inherentnog prava, iz toga slijedi da amandmani iz decembra 1998. godine nisu povećali opseg naravi ponašanja koje predstavlja nepoštivanje, tako da nije došlo do ugrožavanja respondentovih prava.²⁹

29. Kao što je već ranije rečeno, u ovom predmetu nije iznesena tvrdnja da navodi protiv respondenta, ukoliko budu dokazani, ne predstavljaju nepoštivanje Međunarodnog suda u smislu svjesnog i namjernog ometanja njegovog provođenja pravde. Žalbenom vijeću stoga preostaje samo da razmotri jesu li navodi protiv respondenta utemeljeni.

IV Kontekst optužbi

30. Navode koji se respondentu stavljaju na teret u vezi sa nepoštivanjem suda treba razmotriti uzimajući pritom u obzir opširni kontekst suđenja Tadiću i priprema

---

²⁸ Stranice transkripta 14-16, 25. To je pitanje nakratko ponovo spomenuto, stranice transkripta 986-987, 1007.

za žalbeni postupak. Te pripreme obuhvatale su zahtjev, dostavljen u skladu sa pravilom 115 Pravilnika o postupku i dokazima, kojim se tražilo izvođenje dodatnih dokaza pred Žalbenim vijećem u vezi sa znatnim brojem činjeničnih pitanja.³⁰ Navodno je upravo tokom priprema tog zahtjeva došlo do ponašanja respondenta koje predstavlja nepoštivanje kojim se trenutno bavi Žalbeno vijeće. Iako zahtjev za izvođenje dodatnih dokaza na kraju nije polučio nikakve rezultate,³¹ ta činjenica ne utječe na prirodu ponašanja koje se stavlja na teret respondentu.

31. Osobito je jedno pitanje koje proizlazi iz suđenja relevantno za mnoge navode u vezi sa nepoštivanjem Suda. Ono se tiče identifikacije Tadića kao sudionika u najmanje dva incidenta kojima se suđenje bavilo i u vezi sa kojima je Pretresno vijeće donijelo svoju presudu protiv njega. Prvi incident predstavljalo je ubistvo dva policajca Muslimana u Kozarcu. Drugi je bio batinanje šest zatvorenika u logoru Omarska, od kojih su četvorica navodno umrli kao rezultat tog premlaćivanja.

32. Tadić je u tački 1 optužnice optužen za progon na političkoj, rasnoj i/ili vjerskoj osnovi, što predstavlja zločin protiv čovječnosti.³² U toj se tački optužnice navodi da je Tadić aktivno sudjelovao u napadu srpskih snaga na selo Kozarac i druga sela i zaseoke na okolnom području koje je danas dio Republike Srpske, tokom kojeg napada je većina nesrpskog stanovništva na tom području zarobljena i prebačena u zatočeničke centre. Navedeno je takođe da je Tadić sudjelovao u ubistvima i batinanjima jednog broja zarobljenih osoba.³³

33. Iako se po tom pitanju optuženi posebno ne tereti, no smatra se da je riječ o pitanju značajnom za optužnicu, izvedeni su dokazi da je Tadić zajedno s otprilike 16 drugih pripadnika srpske paravojske popodne 26. maja 1992. godine držao oružje upereno u šest Muslimana, policajce iz Kozarca, koji su stajali postrojeni ispred srpske pravoslavne crkve sa rukama na potiljku. Tadić je izvukao dvojicu policajaca iz

---

²⁹ Odluka od 26. aprila 1999. donesena tokom rasprave (stranica transkripta 33), izričito ostavlja otvorenim pitanje o tome da li izmjene i dopune koji su donesene nakon predmetnog vremena doista uvode novi standard ponašanja.

³⁰ Molba za produženje vremenskog roka, 6. oktobar 1997.; kao što se navodi u Podnesku žalioaca u vezi sa prihvaćanjem dodatnih dokaza prema pravilu 115, 5. februar 1998.

³¹ Odluka po zahtjevu žalioaca za produženje roka i izvođenje dodatnih dokaza, 15. oktobar 1998.

³² Statut Međunarodnog suda, član 5(h).

³³ Optužnica, para. 4.1.

reda i ubio ih tako što im je prerezao grlo i ubo svakog od njih nekoliko puta.³⁴ Dokazni materijal u vezi sa Tadićevim sudjelovanjem temeljio se na samo jednom svjedoku, Nihadu Seferoviću,³⁵ iako je postojala značajna količina dokaza da se Tadić nalazio na tom širem području tokom tog razdoblja.³⁶ Tadić je na suđenju iznio argumentaciju da se od 24. do 27. maja 1992. godine nije nalazio u Kozarcu i izveden je cijeli niz svjedoka koji su tamo bili tokom tog razdoblja i koji su izjavili da ga nisu vidjeli.³⁷ Osporena je takođe i Seferovićeva mogućnost da jasno vidi što se događalo u crkvenom dvorištu.³⁸ Pretresno vijeće ustanovilo je van svake razumne sumnje da je Tadić ubio dva policajca ispred srpske pravoslavne crkve.³⁹

34. U svojoj žalbi na presudu Tadić je naveo da taj nalaz predstavlja pogrešno utvrđeno činjenično stanje koje je dovelo do osujećenja pravde, tvrdeći da je Seferovićevo svjedočenje bilo istovremeno

- (a) nepouzđano, jer je optužbi svjedoka predložio kompromitirani izvor, i
- (b) neuvjerljivo, jer je svjedok tvrdio da se, nakon što je tokom bombardiranja Kozarca od strane srpskih paravojnih snaga pobjegao u brda radi vlastite sigurnosti, vratio u Kozarac dok su pripadnici srpske paravojske još uvijek bili u njemu kako bi nahranio svoje golubove ljubimce, budući da je bio zabrinut za njihovu sudbinu. Svjedok je nadalje izjavio da je ubistvo vidio iz voćnjaka kuće preko puta srpske pravoslavne crkve.⁴⁰

35. Žalbeno vijeće je u međuvremenu odbacilo tu osnovu za žalbu, smatrajući da prije no što činjenične nalaze Pretresnog vijeća može zamijeniti vlastitima, ono mora biti uvjereno da dokaze na osnovu kojih je Pretresno vijeće došlo do svojih nalaza ne bi logički prihvatila ni jedna razumna osoba,⁴¹ te da Tadić nije uspio pokazati da je Seferovićeva pouzdanost kao svjedoka sumnjiva, a niti da je njegovo svjedočenje inherentno neuvjerljivo.⁴²

³⁴ *Tužilac protiv Tadića*, predmet IT-94-1-T, Mišljenje i presuda, 7. maj 1997. (u daljem tekstu: Presuda u pretresnom postupku), para. 393.

³⁵ *Ibid.*, para. 393.

³⁶ *Ibid.*, para. 380-386.

³⁷ *Ibid.*, para. 394-395.

³⁸ *Ibid.*, para. 393.

³⁹ *Ibid.*, para. 397.

⁴⁰ Izmijenjena i dopunjena obavijest o žalbi, 8. januar 1999., osnova 3; *Tužilac protiv Tadića*, predmet IT-94-1-A, Presuda, 15. juli 1999., (u daljem tekstu: Presuda u žalbenom postupku), para. 57-60.

⁴¹ Presuda u žalbenom postupku, para 64.

⁴² *Ibid.*, para. 67.

36. Drugi incident - batinanje šestorice zatvorenika - tereti se u tačkama 5-11, u kojima se Tadića tereti za hotimično lišavanje života, mučenje ili nečovječno postupanje i hotimično nanošenje teške patnje ili ozbiljnih zdravstvenih i tjelesnih povreda, što predstavlja teške povrede Ženevskih konvencija,⁴³ za ubistvo i okrutno postupanje, što predstavlja kršenja ratnog prava i običaja,⁴⁴ i ubistvo i nečovječna djela, što predstavlja zločine protiv čovječnosti.⁴⁵ Navedeno je da je skupina Srba, u kojoj je bio i Tadić, u razdoblju između 1. juna i 31. jula 1992. godine teško pretukla cijeli niz zatvorenika u logoru Omarska, uključujući i četiri zatvorenika koji su nakon toga preminuli.

37. Izvedeni su dokazi da je do tog premlaćivanja došlo 18. juna 1992. godine u hangaru u logoru, da su počinioci prilikom premlaćivanja zatvorenika koristili metalne šipke i kablove, da su zatvorenike takode udarali šakama, te da su za nanošenje rana koristili noževe. Cijeli niz zatvorenika bio je prisiljen da sudjeluje u tim batinanjima, a jedan od njih bio je primoran da odgrize testis drugog zatvorenika.⁴⁶ Četvoricu od tih zatvorenika više nitko nikada nije vidio. Tadića su dva zatvorenika koji su bili premlaćeni, no koji su preživjeli, identificirali kao aktivnog sudionika tih događaja. Jedan od njih dobro je poznao Tadića, a drugi ga je prepoznao na nizu fotografija, koje su mu bile predočene u okviru procedure za koju je Pretresno vijeće smatralo da je pouzdana.⁴⁷ Postoje značajni dokazi, uključujući i iskaze svjedoka koji su dobro poznavali Tadića, da je on tog dana bio na relevantnom području logora Omarska, a iz iskaza nekih od tih svjedoka proizlazi da se on u relevantno vrijeme nalazio u hangaru.⁴⁸

38. Osim što je osporio spomenute identifikacije, Tadić se osim toga branio alibijem, tvrdeći da nikada nije bio u logoru Omarska i da je tog 18. juna 1992. godine živio u Prijedoru, gdje je u relevantno vrijeme radio kao pripadnik saobraćajne policije.⁴⁹ Pretresno vijeće je primijetilo više nedosljednosti u iskazima svjedoka optužbe (uključujući i činjenicu da jedan od zatvorenika koji je bio prisiljen sudjelovati u batinanjima tamo nije vidio Tadića). Vijeće je odbacilo dokazni

⁴³ Statut Međunarodnog suda, član 2(a), (b) i (c).

⁴⁴ *Ibid.*, član 3.

⁴⁵ *Ibid.*, član 5(a) i (i).

⁴⁶ Presuda u pretresnom postupku, para. 200-206.

⁴⁷ *Ibid.*, para 207-208.

⁴⁸ *Ibid.*, para. 210-225.

⁴⁹ *Ibid.*, para. 229.

materijal u vezi s alibijem i prihvatilo da je Tadić izvan svake razumne sumnje aktivno sudjelovao u prelaćivanjima, no nije utvrdilo da su četvorica nestalih zatvorenika umrli kao rezultat tih batinanja.⁵⁰ Tadić nije iznio nikakvu žalbu u vezi sa tim nalazima.

39. U oba ta incidenta postavilo se suštinsko pitanje u vezi sa pouzdanošću identifikacije Tadića kao jednog od sudionika događaja. Jedan od glavnih zadataka koje su tokom pripreme njegove molbe za izvođenje dodatnih dokaza u žalbenom postupku trebali obaviti respondent i svjedok D (u svojstvu Tadićevih branioca), i to na izričit Tadićev zahtjev, bio je da se pokaže kako se i u Kozarcu i u logoru Omarska nalazila osoba (a možda čak i više njih) za koju je rečeno da je njegov *Doppelgänger* (odnosno dvojnik) i koju su svjedoci vjerojatno greškom identificirali kao Tadića. Kao jedan takav dvojnik prvo je imenovan Momčilo Radanović (poznat kao "Ciga"), no spominjana su i imena Dragana Lukića i Miše Daničića. Idući zadatak bio je da se provjere informacije prema kojima su druge osobe (no ne nužno dvojnici) bile odgovorne za djela za koja je Pretresno vijeće ustanovilo da ih je počinio Tadić. O oba se ta pitanja razgovaralo i tokom pripreme samog suđenja, no Jhr. Michail Wladimiroff (tadašnji Tadićev glavni zastupnik odbrane) ih je odbacio, jer je u to vrijeme procijenio da je postojanje dvojnika na razini glasina, te da bi strategija temeljena na tim sugestijama značila pozivanje nesklonih svjedoka, a osim toga, nije htio stvarati zabunu samo zbog nje same. Međutim, od izricanja presude Pretresnog vijeća pojavio se određeni broj ljudi s informacijama koje su, smatralo se, Tadiću mogle pomoći u njegovoj žalbi u vezi sa pitanjem identifikacije.

V Dokazni materijal o relevantnim događajima

40. Prikladno je pozabaviti se dokaznim materijalom u vezi sa relevantnim događajima tako što će se te događaje organizirati u skupine koje se razlikuju od onih opisanih u pet numeriranih paragrafa Naloga o rasporedu kojim je pokrenut ovaj postupak protiv respondenta. U tim paragrafima označenim brojevima tek se u općenitim crtama opisuju određeni događaji o kojima se govori u relevantnim izjavama priloženim Nalogu o rasporedu, pri čemu ta poglavlja nisu trebala dati njihov iscrpan opis. Isto tako, namjera nije bila da se u njima iznese karakterizacija tih

---

⁵⁰ *Ibid.*, para. 231-241.

dogadaja na način koji je nužno relevantan za propise koji se odnose na nepoštivanje suda. Od samog početka rasprave strane su se same usredotočile na događaje o kojima se govorilo u izjavama, a ne na pet numeriranih paragrafa, tako da je svakome bilo jasno da su "ozbiljne optužbe o nepoštivanju", na koje se od respondenta Nalogom o rasporedu tražilo da odgovori, predstavljale one događaje koji su izneseni u izjavama priloženim Nalogu o rasporedu.

41. Ova Presuda pozabavit će se događajima navedenim u izjavama koristeći pritom sljedeće podnaslove, za koje Žalbeno vijeće vjeruje da na prikladniji način karakteriziraju spomenute događaje:

- (1) Iznošenje teze Žalbenom vijeću u podršku zahtjeva po pravilu 115, za koju je respondent znao da je lažna –
  - (a) u vezi sa težinom koju treba dati izjavama Mlade Radića, i
  - (b) u vezi s odgovornošću Gorana Borovnice za ubistvo dvojice policajaca Muslimana.
- (2) Manipuliranje predloženim svjedocima –
  - (a) pokušajima da se izbjegne da svjedoci identificiraju osobe koje su možda bile odgovorne za zločine za koje je osuđen Tadić, i
  - (b) nagovaranjem svjedoka da lažu ili da ne kažu istinu svjedoku D (Tadićevom subraniocu) prilikom uzimanja njihovih izjava koje su se trebale koristiti u podršku zahtjeva po pravilu 115.
- (3) Podmićivanje svjedoka kako bi ga se navelo da laže ili da ne kaže istinu svjedoku D.

(1)(a) Iznošenje teze Žalbenom vijeću u podršku zahtjeva po pravilu 115, za koju je respondent znao da je lažna, u vezi sa težinom koju treba dati izjavama Mlade Radića

42. Dvije izjave Mlade Radića dostavljene su kao dio zahtjeva u skladu sa pravilom 115. U prvoj, Radić je izjavio da je prilikom obavljanja policijske dužnosti čuvara u upravnoj zgradi istražnog centra Omarska vidio kako u centar više puta dolaze Dragan Lukić i Mišo Daničić. Iznio je detalje u vezi s incidentom kada je Lukić napao više ljudi, pri čemu je ranio stražara koji ga je pokušao zaustaviti. U drugoj je izjavi Radić rekao kako je čuo da se govori o ljudima koje su tukli u centru, no nitko nije spomenuo Tadića. Taj je materijal trebao sa jedne strane poduprijeti (a)

iskaze prema kojima Tadić nikada nije bio u logoru Omarska, a sa druge strane (b) mogućnost da su se iskazi kojima je on identificiran kao osoba koja se tamo nalazila pogrešno temeljili na prisutnosti Tadićevog dvojnika.

43. Prva je izjava navodno sačinjena 10. marta 1998. godine u Prijedoru. Započinje sljedećim riječima:

Ja, Mlado Radić, na molbu advokata Milana Vujina dobrovoljno dajem sljedeću

IZJAVU

Početak paragrafa 6 glasi:

Na pitanje advokata Milana Vujina da li je došlo do bilo kakvih incidenata, izjavljujem da ...

Druga izjava započinje na sljedeći način:

Dana 18. aprila 1998., u zatvoru u Hagu, nakon što je dobivena dozvola mojeg advokata Veljka Guberine i Suda, posjetio me je advokat Milan Vujin, branilac Duška Tadića i ja sam mu dao sljedeću

IZJAVU

Potvrđujem sve pojedinosti moje izjave koju sam vam dao 10. marta 1998. [...]

U svom podnesku u vezi sa tim izjavama respondent kaže:⁵¹

RADIĆ MLADEN

"Nedostupnost"

Radić Mladen, zvani Mlado, nije sve do sada svjedočio, iako je 10. marta 1998., neposredno prije no što je uhapšen, dao izjavu zastupniku odbrane Duška Tadića, budući da se i sam nalazio na pospisu optuženih i nije prije toga bio na raspolaganju.

Interesi pravde

Taj svjedok takođe je obavljao određene dužnosti u istražnom centru Omarska. U svojoj izjavi od 10. marta 1998., datoj prije no što je uhapšen, i kasnije, dana 18. aprila 1998., nakon hapšenja, kada je potvrdio svoju prethodnu izjavu, ovaj svjedok tvrdi da nikada u Omarskoj nije vidio Duška Tadića ...

44. Prva izjava u stvari nije sastavljena u Prijedoru, niti je to bilo 10. marta 1998. godine, a nije niti data respondentu. Sastavljena je 9. aprila 1998. u Pritvorskoj jedinici Ujedinjenih nacija, i to na Tadićev poticaj, neko vrijeme nakon što je Radić uhapšen u skladu s optužnicom dignutom protiv njega. Tadić je u svom iskazu izjavio da mu je respondent rekao neka na dokument stavi datum 10. mart 1998. i neka naznači da je izjava data u Prijedoru lično njemu (respondentu).

45. Respondent je zaniijekao da je to rekao Tadiću, no priznao je da je prilikom uzimanja druge izjave od Radića znao da je prvi datum na izjavi krivi, da izjava nije sastavljena prije Radićevog hapšenja i da nije on uzeo izjavu. Tvrdio je da riječi "na pitanje advokata Milana Vujina" u prvoj izjavi i "moja izjava koju sam vam dao" u drugoj nisu značile da je on lično uzeo prvu izjavu. Rekao je da se tu radi o pitanju interpretacije. Izjavio je kako nije smatrao da je datum važan. Dodao je da je jedino sadržaj izjave doista značajan, da je taj sadržaj Radić potvrdio u svojoj drugoj izjavi, te da pogrešan datum ne bi predstavljao obmanu Suda. Rekao je takođe da mu je Tadić naložio da dostavi izjave. Prihvatio je da je pogriješio što je ostavio netačan datum, no izjavio je da je bio u vremenskoj strci kada je dostavljao svoje podneske i da njegova namjera nije bila da obmane Sud. Složio se da je kao pravnik dužan biti vjerodostojan u svojim izjavama i podnescima upućenim Sudu. Takođe je ustvrdio da je prema krivičnoj proceduri u Jugoslaviji advokat "obavezan slijediti odbranu optuženog". I na kraju, priznao je da je u svojim podnescima nastupao kao da je prihvatio dva elementa iz prve izjave - tj. da je izjavu Radić dao prije hapšenja, te da ju je dao njemu u svojstvu zastupnika odbrane - pri čemu se složio da je Vijeće moglo zaključiti da je njegovo prihvaćanje tih elemenata relevantno za pitanja kojima se bavilo u žalbenom postupku.

(1)(b) Iznošenje teze Žalbenom vijeću u podršku zahtjeva po pravilu 115, za koju je respondent znao da je lažna, u vezi s odgovornošću Gorana Borovnice za ubistvo dvojice policajaca Muslimana

46. Svjedok odbrane na suđenju Tadiću (svjedok W) dao je iskaz da je osoba koja je ubila dva policajca Muslimana u Kozarcu stanoviti Goran Borovnica, a ne Tadić. Tokom suđenja još je nekoliko svjedoka svjedočilo o tome da je Borovnica tamo bio prisutan u to vrijeme. Prilikom svjedočenja u ovom postupku rečeno je da je tokom priprema za zahtjev u vezi s izvođenjem dodatnih dokaza pred Žalbenim vijećem svjedok W obavijestio respondenta da je njegova identifikacija Gorana Borovnice tokom prvostepenog postupka bila lažna, odnosno da je dva policajca u stvari ubio stanoviti Momčilo ("Ciga") Radovanović, a da se kao svjedok na suđenju nije usudio spomenuti Cigu, jer se Ciga nalazio na visokom položaju u srpskoj zajednici, tako da

---

⁵¹ Podnesak žalioaca u vezi s izvođenjem dodatnih dokaza u žalbenom postupku u skladu sa pravilom 115 II, dostavljen 1. maja 1998., str. 21, s potpisom respondenta.

se svjedok bojavao za vlastitu bezbjednost. Bio je spreman otkriti istinu nakon suđenja samo stoga što mu je obećan azil u jednoj "trećoj zemlji".

47. Prema iskazu svjedoka u ovom postupku, respondent je svjedoku W rekao da bi bilo bolje ostati pri iskazu koji je dao u prvostepenom postupku, budući da je Goran Borovnica mrtav. Dodao je da je važan iskaz svjedoka da to djelo nije počinio Tadić, a ne tko ga je počinio. Rekao je takođe svjedoku W da pronađe drugi dokazni materijal koji bi potkrijepio iskaz koji je dao tokom prvostepenog postupka, a za koji mu je iskaz svjedok W već rekao da je lažan. Respondent se nakon toga više puta raspitivao da li je svjedok W pronašao neku takvu potvrdu, a kada je svjedok W rekao da bi stanoviti Vlado Krckovski mogao potvrditi njegov iskaz, respondent je Krckovskog pozvao da svjedoči pred vojnim sudom u Republici Srpskoj. Iz bilješke sa tog svjedočenja proizlazi da je respondent od Krckovskog dobio informaciju da je vidio Gorana Borovnicu kako ubija dva spomenuta policajca.

48. Bilješka sa svjedočenja Krckovskog predočena je kao dio zahtjeva u skladu sa pravilom 115 za izvođenje dodatnih dokaza, a u njoj se kaže sljedeće:⁵²

Kao sudionik događaja u Kozarcu svjedok [Vlado Krckovski] zna da Duško Tadić nije sudjelovao u sukobu i da je iz Kozarca otišao prije sukoba. Tokom sukoba ga uopće nije vidio. Taj je svjedok potvrdio da dva policajca Muslimana nisu ubijena nožem u crkvenom dvorištu, kao što je tvrdio Seferović, nego da ih je pucajući u njih ubio Goran Borovnica u blizini prodavaonice "Željezara", što je svjedok lično vidio.

Dokument u kojem se iznosi ovaj opis potpisao je respondent.

49. Iskaze o tom događaju, na koje se oslanja Tadić, dali su ljudi koji su mu vrlo bliski, odnosno njegov brat Mladen i svjedok H.⁵³

50. Respondent je u svom iskazu porekao da mu je bilo rečeno da Goran Borovnica nije ubio dva policajca. Izjavio je da ne zna tko govori istinu, odnosno da li je dva policajca ubio Goran Borovnica ili Ciga. Na Sudu je, a ne na njemu, da utvrdi činjenice. On nije nastojao da Krckovski identificira Gorana Borovnicu kada je svjedočio pred vojnim sudom. On je Krckovskog samo upitao da li je bio sudionik događaja i šta o tim događajima može reći. Krckovski je na osnovu svoje vlastite odluke identificirao Gorana Borovnicu kao osobu koja je ubila dva policajca.

⁵² Podnesak žalioaca u vezi s odobrenjem da se izvedu dodatni dokazi u žalbenom postupku u skladu s pravilom 115, 4. februar 1998., str. 31-32.

⁵³ Svjedoku H bile su odobrene zaštitne mjere, uslijed čega je njegov identitet ostao tajan za javnost. Identitet svjedoka bio je poznat respondentu i Žalbenom vijeću.

Respondent je smatrao da je ta izjava, onako kako je zabilježena na vojnom sudu, u interesu njegovog klijenta, Tadića, i da bi je stoga trebao upotrijebiti.

51. Respondent je izjavio da je između njega i svjedoka D oko uključivanja tog dokumenta u zahtjev po pravilu 115 došlo do sukoba, no on je zauzeo stajalište da raspolaže jedino informacijom prema kojoj je Goran Borovnica bio taj koji je ubio dva policajca, te da je prisustvo Gorana Borovnice na mjestu zločina potvrđeno i drugim dokaznim materijalom predloženim tokom suđenja. Bez svjedoka koji bi potvrdio da je neka druga osoba ubila dva policajca on nije bio spreman iznijeti sugestiju da je netko drugi, a ne Goran Borovnica, bio počinitelj tog ubistva.

(2) Manipuliranje predloženim svjedocima –

(a) pokušajima da se izbjegne da svjedoci identificiraju osobe koje su možda bile odgovorne za zločine za koje je osuđen Tadić, i

(b) nagovaranjem svjedoka da lažu ili da ne kažu istinu svjedoku D (Tadićevom subraniocu) prilikom uzimanja njihovih izjava koje su se trebale koristiti u podršku zahtjeva po pravilu 115.

52. Obje općenite optužbe u ovoj skupini, odnosno da je respondent manipulirao svjedoke, temelje se na događajima do kojih je 14. marta 1998. godine došlo u policijskoj stanici u Prijedoru, gdje su respondent i svjedok D vodili razgovore sa potencijalnim svjedocima. Stoga se Vijeće može pozabaviti tim navodima istovremeno. Razgovori su uslijedili nakon obavezujućeg naloga koji je Žalbena vijeće 2. februara 1998. godine izdalo Republici Srpskoj da omogući obavljanje razgovora s određenim brojem svjedoka.⁵⁴

53. Kada su svjedok D i svjedok F (nezavisni prevodilac) zajedno sa respondentom i dvojicom njegovih kolega pravnika tog jutra putovali od Banja Luke do Prijedora, respondent se na putu neplanirano zaustavio kod motela "Peti Neplan". Respondent je u svom svjedočenju izjavio da ga je tadašnji šef policije za područje Prijedora, Marko Dženadija (u daljem tekstu: Dženadija), zamolio da se sa njim tamo sastane i da mu je Dženadija, kada je to učinio, rekao kako nije uspio naći sve svjedoke navedene u obavezujućem nalogu.

---

⁵⁴ Nalog Republici Srpskoj, 2. februar 1998.

54. Oba svjedoka, i svjedok D i svjedok F, u svojim su iskazima rekli da im u to vrijeme nitko nije rekao šta je bio razlog zaustavljanja, te da su bili ostavljeni da dolje čekaju dok je respondent razgovarao sa Dženadijom u četiri oka. Respondent je tokom svjedočenja izjavio da nije smatrao nužnim svjedoka D uključiti u razgovor sa Dženadijom o - kako je on to rekao - "tehničkim pitanjima". Izjavio je takođe da je proveo neko vrijeme sa vlasnikom hotela, koji je bio njegov klijent, razgovarajući o sporu koji je klijent imao sa carinskim vlastima u Beogradu.

55. Kada je grupa stigla do prijedorske policijske stanice, došlo je do novog dugog zastoja, budući da respondenta, bez objašnjenja, nije bilo u prostoriji za obavljanje razgovora. Svjedok A, sa kojim je prvim trebalo razgovarati, odlazio je u više navrata potražiti respondenta kako bi mu rekao da svjedok D bez njega ne želi započeti razgovor. Respondent je predložio da započnu bez njega, no svjedok D je to odbio.

56. Respondent je u svom iskazu objasnio da je advokat u bivšoj Jugoslaviji zakonom obavezan upozoriti svjedoka od kojeg se uzima izjava da je on obavezan govoriti istinu, no da ne mora reći ništa šta bi moglo štetiti njemu kao svjedoku ili njegovoj porodici. Tokom svoje odsutnosti iz sobe za razgovore upravo je to objašnjavao svjedocima koji su se okupili u prijedorskoj policijskoj stanici. Osim toga, jednom od potencijalnih svjedoka pokazivao je fotografije zbog identifikacije, o čemu će se govoriti kasnije.

Svjedok A

57. Svjedok A je bivši policajac. Dao je izjavu za ovu raspravu kako mu je respondent dao uputstvo da svaki puta kada svjedok D tokom razgovora postavi pitanje pogleda u respondenta, a da će mu on glavom dati znak da li da odgovori na pitanje ili ne. Respondent mu je rekao da su ostali svjedoci dobili uputstva o tome šta da kažu. Respondent ga je takođe upozorio da nikako ne spominje nikakva imena. Kada je razgovor započeo, respondent je glavom davao znakove kada da kaže "da", a kada "ne".

58. Svjedok A potvrdio je u svom iskazu da njegova izjava sadrži istinu, no dodao je da je pomoćnik šefa policije u policijskoj stanici u Prijedoru bio onaj koji mu je dao ta uputstva, a ne respondent, pri čemu su uputstva doista bila da odgovara na pitanja u skladu sa znakovima koje će mu davati respondent. U jednom trenutku tokom davanja

iskaza, odnosno prilikom unakrsnog ispitivanja koje je vodio Tadićev advokat, svjedok A ponovo je potvrdio prvu verziju svoje izjave kako mu je uputstva dao respondent, da bi potom, tokom unakrsnog ispitivanja od strane optužbe, još jednom potvrdio drugu verziju izjave. Objasnio je da je moguće da ga je osoba koja je uzimala izjavu pogrešno razumjela, budući da je u vrijeme uzimanja izjave došlo do prekida električne enegrije. Svjedok A u svom je iskazu još rekao da njemu respondent nije lično davao znakove glavom. Svoj potpis na izjavi (koja je sadržavala potvrdu da mu je izjava pročitana i da je istinita) objasnio je tako što je rekao da, budući da je izjava bila napisana ćirilicom koju on ne čita osobito dobro, nije pročitao svaku riječ.

59. Svjedok A otkrio je tokom svojeg svjedočenja da je, nakon što je bio pozvan da se pojavi pred Međunarodnim sudom radi davanja iskaza, primio anonimne telefonske pozive kojima mu je savjetovano da pazi šta radi jer da "bi mogao jednostavno nestati". U isto vrijeme kontaktirao ga je i Dženadija, šef policije, koji je sa njim htio porazgovarati o "važnim stvarima", mada do takvog razgovora nikada nije došlo. To ga je zabrinulo. Osim toga, netko ga je slijedio. U svom iskazu je rekao kako je tog jutra, prije no što je došao na Sud, razgovarao telefonski sa suprugom, koja mu je rekla da svatko zna da se on nalazi u Hagu, iako nitko za to nije trebao znati budući da je on bio zaštićeni svjedok.

60. Kada je svjedoku A sugerirano da je "omekšao" svoj iskaz protiv respondenta, jer se bojava reperkusija, on je odgovorio:

Odgovorit ću vam na to. Šta se tiče Vujina, ne. Ja sam doista govorio istinu. Ne mogu gledati čovjeku u oči i izgovarati laži. Ne bojim se gospodina Vujina; nema potrebe da ga se bojim. Trebao bih biti zabrinut kada odem natrag u moj rodni Prijedor, šta će mi se tamo dogoditi.

Svjedok H (koji je blizak Tadiću) izjavio je u svom iskazu da mu je svjedok A rekao kako je nervozan zbog svjedočenja, jer da mu se Dženadija obratio i kazao mu neka pazi šta radi.

61. Svjedok A bio je prvi koji je na ponašanje respondenta upozorio svjedoka D kada ga je vidio zajedno sa njegovim prevodiocem krajem aprila 1998. godine u Prijedoru. Tom ga je prilikom obavijestio da izjava koju je dao na prijedorskoj policijskoj stanici nije bila istinita. Svjedok D ga je zapitao da li bi sa tim u vezi dao izjavu, no on je to u tom trenutku odbio "zbog okolnosti koje su prevladavale u to vrijeme". U oktobru 1998. godine dao je izjavu u vezi sa događajima do kojih je došlo

u mjesecu martu. U svom svjedočenju svjedok je objasnio da je izjavu dao dobrovoljno, da nema pritužbi u vezi načina na koji je izjava od njega uzeta i da sve što u njoj stoji u vezi sa respondentom koji mu je navodno davao uputstva predstavlja tek nesporazum.

62. Respondent je u svom svjedočenju općenito porekao da je bilo kojem svjedoku sugerirao šta bi on trebao reći, odnosno da je uticao na izjave koje su svjedoci davali. Zanimljivo je da je tom prilikom vidio svjedoka A u policijskoj stanici u Prijedoru i izrazio mišljenje da je svjedok A možda bio obmanut u vezi sa ciljem njegovog svjedočenja ili mu je, za njegovo svjedočenje zauzvrat, bio ponuđen azil, ili nešto drugo. Ništa takvo svjedoku A nije sugerirano tokom unakrsnog ispitivanja.

Svjedok B

63. Svjedok B bio je stražar u logoru Omarska. U jednom trenutku, a nije sasvim jasno kada je to bilo - ili nedugo prije ili pak kratko nakon što je Tadić proglašen krivim - svjedok B je svjedoku H (koji je u bliskim odnosima sa Tadićem) ponudio da će za potrebe žalbe dati izjavu kojom će potvrditi da Tadić nikada nije bio u logoru Omarska, da je u logoru bio Mišo Daničić, te da je po njegovom mišljenju Daničić izgledao kao Tadić. (U svom svjedočenju svjedok B je kazao da je Daničić bio "pljunuti" Tadić.) Respondent je idućeg dana sa njim razgovarao, no nisu mu postavljena nikakva pitanja o Daničiću.

64. To je bilo otprilike u maju 1997. godine. U septembru te godine respondent je ponovo zamolio svjedoka B za izjavu, koja je taj put trebala biti snimljena na video traku. Prije snimanja video trake respondent je svjedoku dao uputstvo da ne daje nikakva imena ako ga svjedok D za njih zapita. Svjedok u svojoj izjavi ne navodi da je dobio bilo kakve druge izričite upute o tome da na pitanja svjedoka D odgovara u skladu sa znakovima glavom koje bi mu davao respondent, no kaže da je svaki puta kada mu je bilo postavljeno pitanje o Daničiću, respondent "odmahivao glavom i tako mi davao znak da kažem 'ne'".

65. Snimani razgovor je potom započeo i respondent je svjedoku postavljao pitanja. Ponovo nije postavio niti jedno pitanje o Daničiću. Međutim, tokom pauze u snimanju svjedok D je respondentu spomenuo Daničića. Snimanje se nastavilo i respondent ga je upitao da li poznaje Daničića. U trenutku kada je postavio pitanje

odmahivao je glavom, no svjedok B je odgovorio da doista poznaje Daničića i da je Daničić bio u logoru Omarska.

66. Kada je respondent dostavio zahtjev po pravilu 115 za izvođenje dodatnih dokaza Žalbenom vijeću, priložena je bila samo izjava svjedoka B sačinjena u martu mjesecu, u kojoj se ne spominju nikakva imena. Video snimka napravljena u septembru, kada je svjedok B identificirao Daničića, nije dostavljena.

67. Prilikom davanja iskaza pred Žalbenim vijećem svjedok B je potvrdio istinitost svoje izjave, da bi zatim opovrgnuo jedan njen dio. Kada mu je postavljeno pitanje da li je respondent učinio ikakav znak glavom prilikom postavljanja pitanja o Daničiću, svjedok B je odgovorio:

... kada mi je postavljeno pitanje o gospodinu Daničiću, lično sam primijetio neku vrstu kimanja glavom. Ne znam da li je to bilo namjerno ili ne. Nikoga za to ne mogu osuditi. Možda se radilo samo o pokretu glave. Rekao sam to u svojoj izjavi. Primijetio sam da mi je gospodin Vujin pokušavao nešto reći, no nisam znao šta. Dakle, došlo je do tog kimanja glavom ili se možda radilo o nesporazumu.

No, kada mu je postavljeno pitanje o tome kako je protumačio to kimanje glavom, svjedok B je odgovorio:

Tu stvar sam sebi protumačio na idući način: da ne smijem reći ime Miše Daničića ili bilo šta drugo.

Svjedok je ipak rekao da poznaje Daničića. Kasnije je ponovo pokušao ublažiti svoju izjavu o tome da je kimanje glavom predstavljalo njemu upućeni znak da zaniječe kako bilo šta zna o Daničiću:

Kimanje glavom gospodina Vujina, ne bih - još jednom, želio bih spomenuti da nisam mogao razumijeti da, da se nešto događalo kada se nastavljalo to odmahivanje glavom, da je upućeno meni sa namjerom da dam bilo kakav odgovor.

Svjedok je nastavio i rekao da nije znao šta je bila svrha kimanja glavom. Nije to mogao razumijeti. Kimanje glavom opisao je kao respondentovo micanje glavom gore dolje, a ponekad sa jedne strane na drugu.

68. Svjedok B složio se sa Tadićevim braniocem da je potpisao svaku stranicu svoje izjave i to tek nakon što je bio zadovoljan istinitošću i tačnošću njenog sadržaja. Međutim, optužbi je izjavio da nije pročitao svaku riječ izjave. Samo ju je preletio očima. Nitko mu izjavu nije naglas pročitao.

69. Svjedok B ostao je pri svojoj izjavi da mu je respondent dao uputstvo da ne daje nikakva imena ako to od njega tokom svjedočenja zatraži svjedok D. Postoji dio njegovog iskaza koji upućuje na određenu zbunjenost u odnosu na taj problem. Svjedok je u jednom trenutku rekao da je prvo pitanje koje mu je respondent uputio na samom početku snimanja glasilo: "Poznajete li Mišu Daničića?", no tu verziju svojim iskazom nije potkrijepio nitko drugi. Respondent je tvrdio da je svjedok D bio taj koji je svjedoku B postavio pitanje o Daničiću. Svjedok B sâm je potvrdio svoju izjavu kako je siguran da respondent njemu ne bi bio postavio pitanje o Daničiću "... da [svjedok D] njega nije spomenuo i na tome inzistirao". Prema iskazu, svjedok D je postavio pitanje o Daničiću samo tokom pauze u snimanju video vrpce. Pitanje stoga nije moglo biti postavljeno na samom početku snimanja video zapisa.

70. Respondent je tokom svjedočenja zaniijekao da je odmahivao glavom tokom spomenutog razgovora i, kao što je već rečeno, općenito je opovrgao da je bilo kojem svjedoku sugerirao šta bi on trebao reći, odnosno da je uticao na izjave koje su svjedoci davali.

GY

71. GY bila je jedan od potencijalnih svjedoka koji su 14. marta 1998. godine bili u policijskoj stanici u Prijedoru.⁵⁵ Došla je tamo, no respondent ju je poslao kući prije no što je sa njom razgovarao svjedok D. Respondentu je tokom unakrsnog ispitivanja sugerirano da je sa njom razgovarao dok svjedok D nije bio prisutan zato što je imao nešto za sakriti, te da ju je želio prisiliti da prestane spominjati važna imena ili je na neki način zaplašiti.

72. GY je svjedoku D 3. januara 1998. godine dala izjavu koja je trebala poslužiti za Tadićev žalbeni postupak. Riječ je o izjavi sa mnogo pojedinosti, koja opovrgava iskaze cijelog niza svjedoka na koje se Pretresno vijeće oslonilo u svojoj presudi. GY je rekla da je stigla u logor Omarska nekoliko dana nakon što je tamo premlaćeno šest zatvorenika, za što je osuđen Tadić. GY je kazala da je ona ipak čula za to batinanje na dan kada je do njega došlo, i to od pripadnika policije u Omarskoj. Rečeno joj je da su među odgovornim osobama bili Mišo Daničić i Dragan Lukić (koje je obojicu poznavala od mladih dana), kao i Milenko Stojnić, ali ne i Duško Tadić. GY je

izrazila mišljenje da su svjedoci koji su identificirali Tadića zapravo zabunom Daničića ili Lukića zamijenili za Tadića, budući da su obojica Tadiću "izrazito slični, sa bradama". Štaviše, GY je rekla da opis koji je dao jedan od svjedoka (kako stoji u paragrafu 290 Presude u pretresnom postupku) odgovara opisu Milenka Stojnića. GY je u svojoj izjavi takode rekla da je vidjela Dragana Lukića u Kozarcu u vrijeme kada su ubijena dva policajca Muslimana. Respondent je znao za tu izjavu 14. marta kada je GY došla u prijedorsku policijsku stanicu.

73. Nije objašnjeno zašto je u tim uslovima bilo potrebno uzimati novu izjavu, no svjedok D očigledno je očekivao da će GY u njoj ponoviti te pojedinosti i to je razlog za sugestiju kako je respondent nju pokušao spriječiti da to učini, te ju je na kraju poslao kući kako ne bi mogla ponovo dati izjavu.

74. Respondent je odbacio sugestije sa kojima je konfrontiran tokom unakrsnog ispitivanja. Izjavio je u svom iskazu da je odveo GY u drugu prostoriju kako bi mogla identificirati fotografije Daničića, Cige "i tako dalje", sa ciljem da se prikupi niz fotografija i pokaže drugim svjedocima da vide poznaju li te ljude i znaju li šta su oni radili. Respondent je izjavio da je tamo bila cijela hrpa fotografija koje je valjalo pokazati GY. Prema njegovim riječima, da je to učinio u prostoriji u kojoj je čekao svjedok D, toga bi dana bilo vremena da se razgovara sa tek dva svjedoka. Poslao je poruku svjedoku D da započne razgovore bez njega. Rekao je da je kazao svjedoku H da odvede GY kući -

... budući da je bilo rečeno da ju je uhapsila policija. Dakle, rekao sam joj da ode.

Respondent je izjavio da se ne sjeća da li je u to vrijeme takvo objašnjenje dao svjedoku D. Međutim, svjedok A je u svom iskazu rekao da je svjedoku D prenio respondentovu poruku, a svjedok H (koji je u bliskim odnosima sa Tadićem) svjedočio je kako je čuo da je šef policije na neko vrijeme zaključao GY u svom uredu.

75. Respondent je predočio izjavu koju je 1995. godine uzeo od GY.⁵⁶

Svo vrijeme mog boravka u Centru [Sabirni centar Omarska] nikada nisam vidjela niti sam čula da je Duško Tadić dolazio u Centar.

⁵⁵ GY je pseudonim koji je dodijeljen jednoj od osoba koje nisu svjedočile, no koje su spomenute u dokaznom materijalu. Vidi fusnotu 6.

⁵⁶ Dokument nosi datum "15. oktobar 1992.", no respondent je rekao da godina pogrešna.

Znam da je tamo bio čovjek koji mu je bio vrlo sličan i da je običavao dolaziti u Centar. U ovom trenutku mogu reći da je ime tog čovjeka bilo Miša, mislim Daničić, no sada nije potrebno reći ništa više, iako su mi događaji u Centru vrlo dobro poznati.

Kada mu je postavljeno pitanje zašto od GY nije zatražio više pojedinosti u vezi sa Daničićem, umjesto što je tek pribilježio njeno mišljenje da "nije potrebno reći ništa više", respondent je odgovorio:

Radio sam svoj posao, no nisam mogao vršiti pritisak na svjedokinju da kaže više no što je željela reći. Ona je htjela dati samo ovu kratku izjavu i nikakvu drugu.

76. Respondent je predočio i izjavu koju je svjedok D 18. marta 1998. uzeo od GY, odnosno četiri dana nakon što ju je respondent poslao kući iz prijedorske policijske stanice. U toj izjavi ona navodi da su u zločinima za koje je osuđen Tadić sudjelovali Dragan Lukić i Mišo Daničić, a uz to spominje i "dva druga svjedoka koji žive u inozemstvu", no ne navodi njihova imena.

77. Predočena je i izjava koju je respondent uzeo od GY nakon primitka Naloga o rasporedu kojim je pokrenut ovaj postupak. U toj izjavi GY govori o događajima od 14. marta. Ne spominje da ju je uhapsila policija, no kaže sljedeće:

Iznenada sam čula neku strku i viku i izašla sam van. Vidjela sam da je došlo do problema u vezi sa time gdje se nalazim. Tamo je bio i advokat Vujin i tada mi je rečeno da odem kući sa [svjedokom H] i da će kasnije doći advokati odbrane da uzmu moju izjavu.

GY kaže i sljedeće:

Kategorički izjavljujem da advokat odbrane Vujin meni nikada nije davao savjete šta da kažem, da me nikada nije prisiljavao ili navodio na to kako da svjedočim, odnosno šta treba ili ne treba da kažem.

U Tadićevo ime uložen je prigovor na uvrštavanje te izjave (kao i drugih izjava), bez da se pritom pozivaju svjedoci. Žalbeno vijeće donijelo je odluku da će se izjave prihvatiti "sa time da će njihovu težinu procijeniti Vijeće".⁵⁷ Respondent nije pozvao GY da svjedoči. Izjavio je kako smatra da to nije potrebno.

Miloš Preradović

78. Jedan od dokumenata koje je respondent predočio u prilog zahtjeva po pravilu 115 za izvođenje dodatnih dokaza pred Žalbenim vijećem izjava je koju je respondentu navodno dao Miloš Preradović. U tom dokumentu, koji je Međunarodnom sudu dostavljen 5. februara 1998. u vezi sa zahtjevom po pravilu 115 za izvođenje dodatnih dokaza, navodi se da je on radio kao policajac u redovnoj službi

u Prijedoru za vrijeme tamošnjeg sukoba, te da je iz viđenja poznao Tadića, no da za vrijeme sukoba nije bio zajedno sa Tadićem u Kozarcu. U dokumentu se tvrdi su iskazi, u kojima su svjedoci tokom suđenja iznijeli da je on u to vrijeme bio zajedno sa Tadićem, netačni. Dokument ima uobičajeni oblik tipkane izjave, a počinje riječima:

Na zahtjev gospodina Milana Vujina, zastupnika odbrane Duška Tadića, ovime dajem sljedeću
IZJAVU

79. Jedna druga izjava koju je navodno dao Preradović, i to 27. decembra 1998., dostavljena je kasnije u prilog zahtjevu za izvođenje dodatnih dokaza. Ta se izjava bavi prvenstveno Seferovićevim karakterom i njegovom neiskrenošću kada je identificirao Tadića kao onog koji je ubio dva policajca Muslimana. U izjavi se takođe navodi da Seferović nikada nije uzgajao ptice. Time su osporeni razlozi koje je Seferović tokom suđenja naveo kao povod za svoj povratak u Kozarac u vrijeme dok se tamo još uvijek nalazila srpska paravojska, naime da nahrani svoje golubove.

80. U toj drugoj izjavi, za koju je Preradović tokom davanja iskaza potvrdio da je njegova, navodi se i sljedeće:

Nikada nisam susreo niti jednog od advokata Duška Tadića. Istina je da me je gospodin Vujin jednom kontaktirao telefonom. Radilo se o vrlo kratkom razgovoru, samo me pitao da li se možemo sastati u vezi sa Duškovim predmetom i ništa više.

Neko vrijeme nakon toga, zapovjednik Bogoljub [sic] Kos iz stanice u Prijedoru [sic] pozvao me da dodem u stanicu jer da je gospodin Vujin tamo ostavio upitnik u vezi sa Duškom Tadićem i da, ukoliko se slažem sa pitanjima, taj upitnik potpišem. Tamo se nalazilo četiri ili pet kopija istog upitnika. Iznad mog imena bilo je samo jedno pitanje: Jesam li ili ne vidio Duška Tadića u Kozarcu za vrijeme napada. Odgovorio sam "ne" i potpisao. Nikada me nitko nije pitao što se dogodilo u Kozarcu 27. maja 1992. [...]

81. Dana 15. februara 1999. godine Preradović je dao izjavu svjedoku H (koji je u bliskoj vezi sa Tadićem), u kojoj se navodi sljedeće:

Nikada nisam bio u kontaktu sa bivšim Duškovim advokatom Milanom Vujinom, a izjava koja mi je sada pokazana [od strane svjedoka H] i koju sam ja navodno dao Milanu Vujinu ne odgovara izjavi koju sam potpisao u prijedorskoj policijskoj stanici u prisustvu šefa policije Božidara Kosa. Ta je izjava bila potpuno različita po svom sadržaju: na pitanje da li sam vidio Duška Tadića za vrijeme ratnih operacija u Kozarcu, odgovorio sam samo sa "ne", jer u to vrijeme nisam bio na tom području. Potvrđujem da je ova izjava očito prevara i da nikada nisam dao takvu izjavu. Spreman sam to potvrditi pred bilo kojim sudom i pred Međunarodnim sudom u Hagu.⁵⁸

⁵⁷ 14. oktobar 1999., transkript, str. 2072.

⁵⁸ Ovo je prijevod na engleski jezik koji je Žalbenom vijeću predan u ime Tadića. Prijevod Prevodilačke službe Međunarodnog suda znatno se ne razlikuje, osim što pretposljednja rečenica glasi: "Ovim tvrdim

82. U svom iskazu pred Žalbenim vijećem, koji je dan video-vezom, Preradović je potvrdio da je svjedoku H dao izjavu od 15. februara 1999., te je u odgovoru na pitanja predsjedavajućeg sudije dva puta potvrdio da je sadržaj izjave istinit i tačan. Upitan je potom da li je dao prvu izjavu, koja je dostavljena 5. februara 1998. (i koju je u svojoj kasnijoj izjavi svjedoku H opisao kao "očitu prevaru"). Odgovorio je:

Pa, da vam kažem, izjava koju mi je dao [svjedok H] izgledala mi je drugačije od te izjave, a nisam dobio niti kopiju od [svjedoka H]. [...] Prva izjava koju sam dao u SUP-u bila je sastavljena u više kopija.

Pod "SUP-om" se misli na prijedorsku policijsku stanicu. Preradović je ponovo zamoljen da pogleda izjavu koju je respondent dostavio 5. februara 1998. i da kaže da li je to izjava koju je dao. Odgovorio je:

Vjerujem da je to tačna izjava, odnosno ona koju sam dao u SUP-u, no ne mogu to kazati 100 postotno - ne mogu biti 100 postotno siguran jer od SUP-a nisam dobio kopiju.

Izjavio je da je izjava koju je potpisao u prijedorskoj policijskoj stanici uključivala riječi "na zahtjev gospodina Milana Vujina...", koje se pojavljuju u osporavanom dokumentu dostavljenom 5. februara 1998. godine.

83. Tokom unakrsnog ispitivanja Preradović je objasnio da je sadržaj izjave respondentu, koja je dostavljena 5. februara 1998. godine, "jednak, gotovo jednak, više ili manje jednak" kao sadržaj izjave koju je potpisao u prijedorskoj policijskoj stanici, pri čemu je jedina razlika da je dokument koji je potpisao bio upitnik kojim se od njega zahtijevalo da odgovara sa "da" ili "ne", a da izjava koja je dostavljena 5. februara 1998. to nije uključivala. Više puta je ponovio to objašnjenje. Rekao je takođe da izjava koju je potpisao u prijedorskoj policijskoj stanici -

... nije bila osobito čitka i zbog toga sam rekao da nije u potpunosti odgovarala. Da li je problem bio zbog fotokopije ili nečeg drugog, ne znam, no one su sve više ili manje istog sadržaja.

Kada mu je postavljeno pitanje zašto je onda izjavu respondentu, dostavljenu 5. februara 1998., opisao kao "očitu prevaru", Preradović je kazao:

Pa, dozvolite da vam to kažem na sljedeći način: izjava koju sam dao [svjedoku H] je ista - sadržaj je isti kao i u onoj drugoj izjavi, osim što mi se čini da s izjavom [svjedoka H] nešto nije bilo sasvim jasno, ili u kopiji ili zbog nečeg drugog, i zbog toga sam ovo dao, i ne znam zašto sam uopće morao dati tu izjavu.

Simo Kević

---

da je ta izjava čisti falsifikat i da nikada nikome nisam dao takvu izjavu". Razlika između "očito prevara" i "čisti falsifikat" u ovom je kontekstu nevažna.

84. Svjedok A je u svojoj izjavi Međunarodnom sudu uključio izvještaj o sastanku koji je imao s izvjesnim Simom Kevićem deset do petnaest dana nakon što su 14. marta 1998. godine u prijedorskoj policijskoj stanici uzete izjave. Kević je bio jedan od svjedoka sa kojima se razgovaralo i, prema riječima svjedoka A, u razgovoru koji je sa njim vodio o događajima toga dana Kević je rekao:

Milan Vujin je pravi Srbin; da nije bio tamo, rekao bih sve što znam i sve što sam vidio.

Svjedok A je potvrdio da je ovaj prikaz u njegovom svjedočenju istinit.

85. Respondent je porekao da je u policijskoj stanici u Prijedoru vodio bilo kakve razgovore sa Kevićem. Predočio je Kevićevu izjavu, u kojoj stoji da je u policijskoj stanici razgovarao sa respondentom i da mu je rečeno samo da govori istinu, no da nije obavezan reći išta šta bi mu moglo nauditi. Nije dobio uputstva o tome šta da kaže. Zanimkao je da je nakon toga sa bilo kim razgovarao o respondentu ili da je bilo kome ispričao da mu je respondent rekao šta da kaže.

86. Kević nije pozvan u ime respondenta kao svjedok pred Žalbeno vijeće, a niti u Tadićevo ime nije podnesen zahtjev da ga Vijeće pozove.

(3) Podmićivanje svjedoka kako bi ga se navelo da laže ili da ne kaže istinu svjedoku D.

87. Već se spominjalo svjedoka B. On je bio stražar u logoru Omarska i ponudio je svjedoku H (koji je u bliskim odnosima sa Tadićem) da će dati izjavu kojom će potvrditi da Tadić nikada nije bio u logoru Omarska, da je u logoru bio Mišo Daničić i da po njegovom mišljenju Daničić izgleda kao Tadić. Idućeg dana sa njim je razgovarao respondent, no nije mu postavio pitanja o Daničiću. Nakon što je od njega uzeo izjavu, respondent mu je dao 100 DM. Ta suma je odgovarala njegovoj mjesečnoj plaći. Svjedok B nije tražio nikakav novac. Iako je u svojoj izjavi svjedok B rekao da misli kako to plaćanje nije bilo primjereno, u svom je iskazu kazao da je on to shvatio kao "humanitarnu gestu".

88. To se dogodilo oko maja 1997. godine.⁵⁹ U septembru te godine respondent je ponovo zamolio svjedoka B da da izjavu, koja je trebala biti snimljena na video traku. Prisutan je bio i svjedok D. Kao što je već spomenuto, respondent je svjedoku B dao uputstva da ne spominje imena ukoliko mu sa tim u vezi svjedok D postavi pitanje.

Respondent mu na početku nije postavljao nikakva pitanja o Daničiću. Međutim, tokom pauze svjedok D je u razgovoru sa respondentom spomenuo Daničićovo ime. Snimanje se nastavilo i respondent ga je zapitao da li poznaje Daničića i (usprkos tome što je respondent postavljajući to pitanje odmahivao glavom) svjedok B je kazao da ga poznaje i da je Daničić bio u logoru Omarska. Činilo se da respondent nije bio zadovoljan kada je čuo taj odgovor. No, tokom davanja iskaza svjedok B je bio spreman tek reći da je “moguće” da je njegova identifikacija Daničića predstavljala razlog tog nezadovoljstva. Tom prilikom respondent svjedoku B nije dao nikakav novac.

89. Respondent je u svom iskazu rekao da je nakon prvog intervjua razgovarao sa svjedokom B, te da je ustanovio kako je njegov sin, koji je bio sportaš, nestao u tadašnjem sukobu i iza sebe ostavio suprugu i malu bebu. Supruga je bila kćer jednog respondentovog prijatelja. Svjedok B mu je rekao da su nezaposleni i on i njegova snaha, tako da nemaju dovoljno sredstava niti za mlijeko za bebu. Dao je svjedoku B novac, rekavši: “Uzmi ovo. Ovo je za mlijeko za tvoju unuku, a ne za tebe da piješ”. Novac mu je dao ne kao nagradu za to što nije spominjao imena, nego da bi “pomogao ljudskom biću koje je imalo takve svakodnevnne probleme u životu”. Također je svjedoku B dao savjet da posjeti jednog njegovog kolegu u vezi sa traženjem kompenzacije za gubitak sina.

90. Svjedok B je kasnije ponovo došao u respondentov ured, kojom prilikom su razgovarali o traženju njegovog sina. Na kraju tog razgovora svjedok DH (advokat koji je pomagao respondentu) dao je svjedoku B još novaca, rekavši mu da mu želi pomoći, budući da nije imao novaca i zato što je njegova situacija tako teška.

VI Analiza i nalazi

Neki opći principi

91. Respondent, a u nešto manjoj mjeri i optužba, oštro su kritizirali iskaze svjedoka na koje se Tadić oslanja kako bi utvrdio da je respondent kriv za nepoštivanje Suda. U podnescima tih strana analiziraju se iskazi svakog od svjedoka

---

⁵⁹ Nitko nije ukazao na činjenicu da je to bilo izvan relevantnog razdoblja.

ponaosob, pri čemu se strane oslanjaju kako na određena odstupanja u njihovim iskazima u odnosu na izjave koje su prije rasprave dali osobama koje zastupaju Tadića, tako i na neka protuslovlja u samim iskazima. Izražena kritika potiče dva principijelna pitanja iz oblasti opšte primjene, koja su od posebnog značaja za ovaj predmet.

92. Prvi takav princip jest da tribunal koji se bavi činjenicama nikada ne smije svoju pažnju koncentrirati na iskaz svakog svjedoka ponaosob, kao da takav iskaz postoji u nekom hermetički zatvorenom pretincu: pažnja se, naprotiv, mora usredotočiti na *cjelokupni* dokazni materijal u predmetu o kojem se raspravlja. Iskaz jednog svjedoka, kada se razmatra sam za sebe, može na prvi pogled ostaviti dojam dokaznog materijala slabe kvalitete, no on može dobiti na uvjerljivosti od drugog dokaznog materijala u istom predmetu.⁶⁰ Isto se tako može dogoditi i obrnuto.

93. Drugi princip iz oblasti opšte primjene tiče se težine koju valja pridati izjavi koju je svjedok dao izvan suda, a koja sadržava protuslovlja u odnosu na svjedokov iskaz pred sudom. Kada jedna takva izjava data izvan suda predstavlja tek iskaz iz druge ruke, običajno pravo joj ne priznaje nikakvu vrijednost u smislu dokaza u vezi s istinitošću onog što je rečeno izvan suda i njenu važnost ograničava na pitanje svjedokove vjerodostojnosti.⁶¹ Sa druge strane, civilno pravo prihvaća materijale iz druge ruke bez ikakvih ograničenja, uz uslov da taj materijal ima dokaznu vrijednost. O težini koju njemu valja pridati u smislu dokaza u vezi s istinitošću onog što je rečeno raspravlja se na kraju izvođenja cjelokupnog dokaznog materijala. Ovaj Međunarodni sud svojim je Pravilnikom zapravo odbacio pristup karakterističan za običajno pravo. Pravilom 89(C) predviđa se sljedeće:

Vijeće može prihvatiti bilo koji relevantni dokaz za kojeg smatra da ima dokaznu vrijednost.

---

⁶⁰ To nisu nove tvrdnje. U vezi s diskusijom o tim pitanjima u kontekstu nacionalnog prava, vidi, u Australiji: *Chamberlain v. The Queen* (1984) 153 CLR 521 at 535 (High Court of Australia); *Regina v. Heuston* (1995) 81 A Crim R 378 at 391 (New South Wales Court of Criminal Appeal); na Novom Zelandu: *Thomas v. The Queen* [1972] NZLR 34, 37-38 (New Zealand Court of Appeal); *Police v. Pereira* (1977) 1 NZLR 547, 532-533 (Supreme Court, Auckland) i u Kanadi: *Regina v. Morin* [1988] 2 SCR 345, 358 (Supreme Court of Canada); *Regina v. MacKenzie* [1993] 1 SCR 212 (Supreme Court of Canada).

⁶¹ Međutim, u Australiji je običajno pravo modificirano kako bi omogućilo da se, u određenim okolnostima, i na osnovu takvog dokaznog materijala, jednom kada je prihvaćen za potrebe vjerodostojnosti, može utvrditi istinitost onoga što je bilo rečeno: Evidence Act 1995 (Commonwealth), Section 60.

O primjeni tog pravila raspravljalo se tokom Tadićevog suđenja, i to u odluci koju se nije pobijalo tokom žalbenog postupka.⁶² Žalbeno vijeće od tada smatra da je u praksi Međunarodnog suda utvrđeno da se materijali iz druge ruke koji imaju dokaznu vrijednost mogu prihvatiti za dokazivanje istinitosti onoga što je rečeno,⁶³ pri čemu se ipak prihvaća da je težina koju valja pridati takvom materijalu *obično* manja nego težina koja se pripisuje iskazu svjedoka koji je svjedočio pod prisegom i uz unakrsno ispitivanje, mada čak i to ovisi o bezbroj varijabilnih okolnosti koje prate materijal iz druge ruke.⁶⁴

Drugi relevantni događaji

94. Uz dokazni materijal u vezi sa predmetnim događajima prihvaćen je i dokazni materijal o događajima do kojih je došlo prije relevantnog razdoblja, kao i o drugim događajima koji su se odigrali tokom relevantnog perioda, kako bi se pokazao neki konkretni način ponašanja ili objasnili predmetni događaji do kojih je došlo tokom tog razdoblja. Taj dokazni materijal predstavlja odgovarajuću početnu tačku za svaku vrstu analize dokaza u vezi sa predmetnim događajima. Postoje četiri teme koje valja posebno spomenuti:

- (i) popis potencijalnih svjedoka sa kojima je trebalo obaviti razgovor u cilju pripreme suđenja, a koji je sastavio gospodin Michail Wladimiroff, tadašnji Tadićev glavni branilac;
- (ii) zabrinutost koju je gospodin Wladimiroff izrazio u vezi sa ponašanjem respondenta u ono doba i prilikom svjedočenja pred Žalbenim vijećem;
- (iii) bilješke u Tadićevom dnevniku; i
- (iv) tvrdnje novinara Brkića.

(i) *Popis potencijalnih svjedoka sa kojima je trebalo obaviti razgovor u cilju pripreme suđenja, a koji je sastavio gosp. Michail Wladimiroff, tadašnji Tadićev glavni branilac*

95. U februaru 1996. godine respondent je za tim odbrane radio bez honorara na osnovu dogovora da će, kao lokalni advokat, timu odbrane moći "otvoriti vrata" i dati objašnjenja u vezi sa lokalnom procedurom. U to je vrijeme gospodin Wladimiroff

⁶² *Tužilac protiv Tadića*, predmet IT-94-1-T, Odluka po podnesku odbrane o iskazima iz druge ruke, 5. august 1996.

⁶³ *Tužilac protiv Aleksovskog*, predmet IT-95-14/1-AR73, Odluka po žalbi tužioca u vezi s prihvatljivošću dokaza, 16. februar 1999., para. 15.

nailazio na prepreke prilikom pokušaja da u Republici Srpskoj razgovara sa potencijalnim svjedocima. Činilo se da je uzrok tih smetnji bio šef policije za područje Prijedora, gospodin Simo Drljača (u daljem tekstu: Drljača). Potencijalni svjedoci nisu bili spremni razgovarati sa gospodinom Wladimiroffom, a kada bi i uspio razgovarati sa nekim od svjedoka sa kojima je prethodno već razgovarao Drljača, iskazi tih svjedoka bili su pažljivo isplanirani i, prema mišljenju gospodina Wladimiroffa, neistiniti. Osim toga, kasnije je doznao da je jednog advokata u Prijedoru policija upozorila da sa njim ne razgovara.

96. Tokom jednog razgovora sa Drljačom u prijedorskoj policijskoj stanici, gospodin Wladimiroff je otkrio da Drljača posjeduje kopiju popisa potencijalnih svjedoka odbrane koji je pripremio gospodin Wladimiroff. Opšte je poznato da je Drljača - protiv kojeg je tužilac kasnije podigao optužnicu zbog genocida, ali je Drljača tokom hapšenja ubijen - učinio sve što je bilo u njegovoj moći kako bi onemogućio rad kako tužioca, tako i onih koji su nastupali u ime osoba koje je tužilac optužio za ratne zločine. Drljača je jasno gospodinu Wladimiroffu stavio na znanje da se miješa u stvari koje pripadaju prošlosti i da na to nema pravo. On na području Prijedora nije želio prisustvo gospodina Wladimiroffa niti bilo koga tko je imao ikakve veze sa Međunarodnim sudom. Respondent je predočio dokaze u obliku izjava koje je Drljača dao istražiteljima koji su radili u ime Tadića:

Nitko mi ne može narediti da dozvolim saslušavanja svjedoka na mojem području. Niti jedan svjedok sa mog područja ne smije dati izjavu bez moje saglasnosti.

Dok je izgovarao te riječi, Drljača je lupao rukom po stolu i vikao. Prema izjavi istražitelja, koju je tokom izvođenja svojih dokaza predočio respondent, Drljača je takođe prijetio da “svatko tko pokuša bez njegovog odobrenja raditi na sakupljanju podataka za Tadićevu odbranu dobit će metak u čelo ili će biti uhapšen”.

97. Prema svjedočenju gospodina Wladimiroffa, kada je upitao Drljaču kako je dobio popis potencijalnih svjedoka odbrane, Drljača mu je odgovorio da je popis dobio od respondenta. Kada mu je gospodin Wladimiroff to predbacio, respondent je objasnio da je Drljači dao popis zato što je mislio da će to olakšati traženje svjedoka. U vrijeme kada je gospodin Wladimiroff svjedočio, on već više od dvije i pol godine nije bio pripadnik tima odbrane.

---

⁶⁴ *Ibid.*, para 15. Opširno se govori o Odluci po podnesku odbrane o iskazima iz druge ruke u predmetu *Tadić*.

98. U svom iskazu respondent je zanijekao da je popis dao Drljači i kazao da ukoliko je Drljača bilo što drugo rekao gospodinu Wladimiroffu, to što je rekao nije istina. U svom je iskazu takođe rekao da je svjedočenje gospodina Wladimiroffa, prema kojem se on (tj. respondent) sa njim složio da je on bio taj koji je popis dao Drljači, bilo lažno, budući da do takvog razgovora nikada nije niti došlo. Sugerirao je da je gospodin Wladimiroff možda lagao u okviru zavjere ili strategije tima odbrane.⁶⁵

99. U ranoj fazi svog svjedočenja respondent se složio da bi, da je dao popis Drljači, on time onemogućio ili znatno otežao pronalaženje svjedoka i izjavio da je otprilike u to vrijeme pisao ministru unutrašnjih poslova kako bi zatražio da se Drljaču smjeni. Predočena je kopija tog pisma i njegova autentičnost nije osporavana. Razgovarao je i sa Radovanom Karadžićem, tadašnjim predsjednikom Republike Srpske. Kasnije tokom svjedočenja respondent je, međutim, iznio svoje neslaganje sa tvrdnjom da bi predaja popisa potencijalnih svjedoka Drljači predstavljala katastrofalan potez advokata odbrane. Izjavio je da se do nekih svjedoka moglo doći jedino uz pomoć Drljače kao šefa policije ili pak stanovitog Duleta Jankovića, koji je bio šef policijske stanice. Na pitanje zašto je onda rekao da Drljači nije dao popis, respondent je samo odgovorio da od njega nije bilo zatraženo da to učini.

100. Žalbeno vijeće smatra da u vezi sa tim pitanjem prednost valja dati svjedočenju gospodina Wladimiroffa nad svjedočenjem respondenta. Teza da je gospodin Wladimiroff dio "zavjere odbrane" iz vida gubi činjenicu da je on taj tim napustio prije mnogo vremena. Impresivan je pažljiv način na koji je on svjedočio. Usprkos respondentovom poricanju, kao i kopiji pisma upućenog ministru unutrašnjih poslova koju je respondent predočio, Žalbeno vijeće nalazi da je on doista Drljači dao popis potencijalnih svjedoka koji je sastavio gospodin Wladimiroff. Žalbeno vijeće isto tako smatra - s obzirom na njegovo poznavanje Drljačinog ponašanja u odnosu na pitanja u vezi sa Međunarodnim sudom, kao i s obzirom na postojanje drugog izvora

---

⁶⁵ Nije ponuđeno nikakvo rješenje za to kako je Drljača drugačije mogao doći do popisa svjedoka. Jedan svjedok kojeg je pozvao respondent, svjedok DA (respondentov kolega pravnik) svjedočio je o tome kako je u ljeto 1998. godine kao pripadnik službene delegacije Vlade Republike Srpske bio prisutan u Pritvorskoj jedinici Ujedinjenih nacija u Hagu prilikom razgovora sa Tadićem. Izjavio je da je Tadić u to vrijeme bio tako zadovoljan svojim predstavnicima odbrane, da je predstavnicima vlasti predao "svoju cjelokupnu dokumentaciju". Žalbeno vijeće nije se bavilo istinitošću te tvrdnje koju je iznio svjedok DA, iako primjećuje da je njegovo svjedočenje imalo mnogo nedostataka. Tadiću tokom unakrsnog ispitivanja nisu postavljena pitanja o ovoj tvrdnji. Međutim, budući da je do te navodne epizode došlo više od dvije godine nakon što je popis svjedoka viđen kod Drljače, to nije mogao biti način na koji je popis došao u Drljačine ruke.

pomoći u vezi sa pronalaženjem svjedoka (Janković) - da je respondent to učinio znajući da je taj postupak u suprotnosti sa Tadićevim interesima.

101. Ovaj nalaz u izvjesnoj mjeri utječe na težinu koju valja pridati drugim dokazima u vezi sa respondentovim ponašanjem koje je bilo u suprotnosti sa Tadićevim interesima, a koji bi inače - kada bi ih se uzelo same za sebe, i u ovisnosti od njihovog izvora - bili ili nedovoljno specifični ili u tolikoj mjeri neimpresivni da bi to dalo opravdanje da ih se uopće ne uzme u obzir.

(ii) *Zabrinutost koju je gosp. Wladimiroff izrazio u vezi sa ponašanjem respondenta u ono vrijeme i prilikom svjedočenja pred Žalbenim vijećem*

102. Gospodin Wladimiroff svjedočio je da je posao koji je respondent za njega obavio u vezi s izjavama svjedoka bio loše urađen, i to usprkos njegovim tačno određenim uputstvima o tome kakav mu je tip izjava potreban. Na početku je to pripisao nekompetentnosti. Rekao je da se respondent neprestano mijesao u razgovore ispravljajući svjedoke ili im dajući savjete u vezi toga šta da kažu. U Tadićevo je ime izneseno da jedan incident, zabilježen u televizijskom dokumentarnom filmu koji je prikazan tokom rasprave, predstavlja jedan od takvih incidenata u kojima je respondent svjedoku davao uputstva kako da odgovara na pitanja. Žalbeno vijeće nije se uvjerilo da je tome tako. U tom incidentu, u razgovoru između respondenta i prevodioca gospodina Wladimiroffa, respondent je rekao: "Nije me briga šta on hoće. Ja pitam šta ja hoću", no to je isto tako mogla biti i razmirica u vezi toga da li respondent *uopšte* može postavljati pitanja bez dozvole gospodina Wladimiroffa, a ne respondentova izjava da svjedoku želi reći šta da kaže. U svom iskazu gospodin Wladimiroff nije se uspio sjetiti koja je od tih dviju interpretacija tačna, a to nije jasno u samom filmu.

103. No, gospodin Wladimiroff ipak je u opštim crtama iznio navod o ometanju svjedoka tokom intervjua. Tu respondentovu praksu opisao je kao manipuliranje svjedoka. Međutim, po njegovom se mišljenju prije radilo o neprofesionalnom, nego o nedoličnom ponašanju respondenta. Iako su gospodin Wladimiroff i njegov sabranilac na kraju pokušali respondenta "ostaviti po strani" zbog njegovog ponašanja, on je sa Tadićem i nadalje tokom priprema za suđenje bio u neovlaštenom kontaktu. Gospodin Wladimiroff je rekao da nije želio ući u sukob sa respondentom, jer se bojao da bi to

moglo dovesti u pitanje njegov pristup na područje Bosne gdje se bavio istragom u vezi s navodima optužnice protiv Tadića.

104. Gospodin Wladimiroff je izjavio da ga je sve to na kraju navelo na zaključak da je respondent zapravo štiti interese srpskih vlasti i da nije bio istinski zainteresiran da štiti Tadića, osim u onoj mjeri u kojoj su se Tadićevi interesi podudarali sa interesima vlasti. Došao je do zaključka da je za respondenta bilo važno da obrani srpsku stvar i da spriječi da se druge osobe uključe u Tadićevu odbranu. U dokumentarnom filmu u vezi sa pripremama za Tadićevo suđenje, snimljenom da bude kasnije prikazan na holandskoj televiziji, gospodin Wladimiroff je izjavio:

Situacija postaje sve nezgodnija jer [respondent] ne radi ono što bi trebao da radi, i mi smo sve zabrinutiji u vezi sa njegovom ulogom. To znači da se pitamo da li bi on i dalje trebao biti u ovom timu, budući da se sve više suočavamo sa pitanjem da li se ovdje radi o saradnji ili o nedostatku saradnje, ili on možda, a to bi bilo još gore, želi ostvariti ciljeve koji nisu naši.

Ova primjedba iz tog razdoblja, snimljena početkom 1996. godine (to jest, prije suđenja), dodatno potkrepljuje istinitost svjedočenja gospodina Wladimiroffa. Normalno se zbog nedostatka detaljnih navoda tom svjedočenju ne bi pridavala osobita težina. Međutim, nalaz Žalbenog vijeća da je respondent svjesno djelovao protiv Tadićevih interesa kada je Drljači dao popis svjedoka iskazu gospodina Wladimiroffa pridaje veću težinu, no što bi je to svjedočenje imalo samo po sebi.

(iii) Bilješke u Tadićevom dnevniku

105. U spis su prihvaćene bilješke koje je Tadić unio u dnevnik za razdoblje od januara do aprila 1996. godine. Tokom unakrsnog ispitivanja Tadića nije rečeno da te bilješke nisu bile sastavljene tokom perioda na koji su se navodno odnosile. Međutim, usprkos činjenici da su te bilješke potjecale iz dotičnog perioda, njima se treba pozabaviti uz znatni oprez. Iako se čini da su bilješke napisane isključivo za ličnu upotrebu, situacija u kojoj se Tadić našao mogla je u znantnoj mjeri utjecati na njegovo tadašnje psihičko stanje.

106. Tadić je u ovom ili onom obliku bio u pritvoru već dvije godine od trenutka hapšenja u Njemačkoj 12. februara 1994. godine. Mnoge osobe u zatvoru, budući da imaju mnogo slobodnog vremena na raspolaganju, postaju opsjednute ponašanjem svojih advokata. Suđenje je trebalo započeti početkom maja 1996. godine, što je bilo potvrđeno u februaru iste godine. Njegov advokat je u januaru obavijestio Pretresno vijeće o poteškoćama na koje odbrana nailazi prilikom sprovođenja istrage, kako na

području bivše Jugoslavije, tako i drugdje, čak i nakon Dejtonskog mirovnog sporazuma.⁶⁶ Postoji stoga znatna opasnost da je Tadićevo psihičko stanje u vrijeme sastavljanja tih bilježaka uslijed razumljivog stresa utjecalo na stajališta koja je on tada oblikovao.

107. Uzet sam za sebe ovaj bi dokazni predmet imao tako malu težinu da bi bilo opravdano ne uzeti ga u obzir, no postoji dovoljno elemenata koji potkrepljuju tačnost relevantnih bilješki, tako da je potrebno pozabaviti se pitanjem ne treba li tom dokaznom predmetu ipak pridati barem neku težinu.

108. U januaru 1996. godine Tadić je zabilježio nezadovoljstvo gospodina Wladimiroffa respondentovim ponašanjem, a sam je iznio svoje stajalište da, usprkos svemu što se čini da je opisano kao respondentovo "očigledno sabotiranje", gospodin Wladimiroff "napreduje na kompliciranom terenu moje odbrane". Bilježi Drljačino naređenje kojim se svakog policajca ili bivšeg policajca sprečava da svjedoči bez njegovog ličnog odobrenja, kao i činjenicu da je njegova porodica izgubila povjerenje u respondenta. U februaru zapisuje informaciju da je respondent Drljači dao popis svjedoka, a bilježi i svoje vlastito nezadovoljstvo u vezi sa tim što je respondent dodijeljen kao branilac pred Međunarodnim sudom generalu Đorđu Đukiću,⁶⁷ te u vezi sa vremenom koje respondent troši na taj predmet umjesto da se bavi njegovim slučajem. Zapisao je da je upitao respondenta da li je Drljači dao popis svjedoka i da, sudeći prema njegovoj reakciji, respondent nije govorio istinu kada je zanijekao da je to učinio. U martu je Tadić detaljno zabilježio svoj razgovor s gospodinom Wladimiroffom o tome treba li respondenta isključiti iz tima odbrane i na koji bi način to trebalo obaviti.

109. Neki značajniji odlomci su pribilježeni u februaru:

[Respondent] formalno učestvuje u mojoj odbrani, no samo u onoj mjeri koja je potrebna da osigura da moj predmet ne prouzroči šire posljedice koje bi našle pravim učesnicima događaja do kojih je tamo došlo 1992. godine, a posebno nekome tko je u ovom trenutku u Srbiji.

Teško je razumjeti situaciju na bilo koji drugi način, s obzirom na to da je Vujin na najnekorektniji način i to gotovo godinu dana izbjegavao da uzme izjave od nekih mojih drugih svjedoka koji žive u Beogradu. Svo se to odbijanje svodi na opšti pristup tamošnjih vlasti da ne priznaju Haški sud. Vujin vjeruje da bi čak i njegova saradnja na neki način predstavljala priznanje Suda i to je jedan od razloga za to što nije razgovarao sa ljudima koji mu žive pod nosom u Beogradu.

⁶⁶ Presuda u pretresnom postupku, para. 22.

⁶⁷ Predmet IT-96-20.

I kasnije:

Vujin je u svakom razgovoru uvjerljiv, no činjenice i stvarnost govore protiv njega. Šta god se dogodilo, poduzet ću taj odlučni korak i prekinuti sve kontakte sa braniocem Vujinom.

Moj je dojam da je on uključen u moju odbranu samo zato da spriječi da se razotkriju događaji u vezi s Omarskom, a najjednostavniji način da se to učini je da se produži i ometa istraga, kao i ispitivanje svjedoka i optuženih iz Omarske.

To je u ovom trenutku potpuno jasno ili bi on inače sam ostavio moj predmet, budući da je postao glavni branilac generala Đukića. Imajući na umu period pun poslova koji je sigurno pred njim u idućih nekoliko [nečitko] u Đukićevom predmetu, pravi razlog da on želi ostati u mojem timu odbrane je da drugim braniocima i meni uskrati svaku pomoć.

110. Kako se većina onog što je Tadić zabilježio temelji na onom što mu je rekao gospodin Wladimiroff, ovaj materijal ne predstavlja nezavisni dokazni materijal o ponašanju respondenta, iako predstavlja potkrepu izjava iz tog perioda koje je dao gospodin Wladimiroff u vezi sa njegovim tadašnjim mišljenjem. U onoj mjeri u kojoj izražava Tadićevo mišljenje o ponašanju respondenta, na ovaj dokazni materijal ipak utječe činjenica da je Tadić u to vrijeme bio pred početkom suđenja, uz sve poteškoće koje su još uvijek utjecale na pripremu njegovog predmeta. Žalbeno vijeće stoga ne pridaje nikakvu težinu bilješkama u Tadićevom dnevniku.

(iv) Tvrđenje novinara Brkića

111. U jednom članku objavljenom prije otprilike četiri godine, Milovan Brkić (u daljem tekstu: Brkić), jugoslavenski novinar, optužio je srpsku advokaturu (uz neke imenovane iznimke) da radi za "režim" kako bi obezbijedila da osobe protiv kojih je Međunarodni sud podigao optužnice ne dovedu one koji su povezani sa državnim rukovodstvom u opasnost krivičnog gonjenja, i to bez obzira na potrebe odbrane vlastitih klijenata. Kao jedan od pravnika koji na taj način saraduju sa Službom državne bezbjednosti imenovan je i respondent.

112. Kada je pozvan da svjedoči, Brkić je objasnio da ne raspolaže nezavisnim saznanjima o takvom ponašanju respondenta. Izjavio je da je informacije dobio od osoba iz Službe državne bezbjednosti. Ti su mu ljudi pokazali dokumenta kao dokaz za navode koje je iznio, uključujući i "program aktivnosti" za biranje grupe advokata koji će zastupati ljude protiv kojih je Međunarodni sud podigao optužnicu, kontrolirati optužene prijetnjama da će njihove porodice u Jugoslaviji biti krivično gonjene ukoliko upletu druge i koji će, ako to bude potrebno, prisiliti svoje klijente da počine samoubistvo. Njegov se vlastiti izvor informacija, kazao je, nalazi na "visokoj

poziciji”. Izjavio je da vjeruje tom čovjeku i da se informacije koje je od njega ranije dobivao nikada nisu pokazale lažne.

113. Brkić je rekao da mu je taj zvaničnik na visokoj poziciji u Službi državne bezbjednosti kazao kako je Tadić već razgovarao sa istražiteljima Tužilaštva, pri čemu je implicirao “priličan broj” osoba iz Republike Srpske u teške zločine protiv čovječnosti, te da su ti ljudi nakon toga uhapšeni. Brkić je objasnio da nije tražio nikakve druge detalje o informacijama koje je dobio jer nije htio izgubiti povjerenje tog zvaničnika. Njegov je urednik, međutim, zatražio dokaze za spomenute navode prije objavljivanja članka i, nakon potpisivanja ugovora o povjerljivosti, zvaničnik je Brkiću dao neke bilješke da ih pokaže svom uredniku. Te su bilješke u međuvremenu vraćene. Zvaničniku nije platio za informacije. Opisao ga je kao čovjeka koji je zapravo cinkaroš.

114. Brkić je svoju motivaciju za objavljivanje članka opisao kao motivaciju novinara koji je htio informirati srpsku javnost o tome kako njeno političko vodstvo na neprimjeren način pokušava ometati rad Međunarodnog suda. Vjerovao je da je članak istinit. Iako je u svojoj izjavi ustvrdio da raspolaže “konkretnim dokazima” da je respondent potkopavao Tadićevu odbranu, tokom svjedočenja je izjavio da su se od vremena sastavljanja te izjave okolnosti promijenile, te da bi sada otkrivanjem izvora svojih informacija “potpisao smrtnu kaznu” tim ljudima. Kada mu je predloženo da svoje izvore identificira pismenim putem na zatvorenoj sjednici, odgovorio je:

Ukoliko gospodin Vujin bude imao mogućnost vidjeti taj papir, to bi značilo da sam potpisao smrtnu kaznu tim ljudima, ljudima čija imena mogu napisati. Ukoliko mislite da ih možete nositi na svojoj savjesti, onda ću to učiniti, mislim Međunarodni sud.

Nadam se da će časní Sud imati na umu činjenicu u kojoj zemlji ja živim i da su ključni ljudi u toj državi, u toj zemlji, koji se nalaze na najvišim položajima, optuženi za najteže zločine počinjene u historiji čovječanstva, a vi od mene tražite da učinim nešto što me stavlja u vrlo, vrlo tešku situaciju, da budem odgovoran za živote ljudi, za život čovjeka.

Došlo je do velikog napada na Brkićevu vjerodostojnost i do dugog (i ne uvijek jasnog) preispitivanja historijata parničenja u kojem su jednu od strana predstavljali ili on ili njegove novine, uključujući i parnicu koju je protiv njega pokrenuo respondent. Žalbeno vijeće ne vjeruje da je potrebno presuditi o pitanjima koja su iskrsla tokom unakrsnog ispitivanja i to zato što je prilikom odlučivanja o tome kakvu težinu valja pridati materijalu koji je iznio Brkić relevantno napomenuti da se taj materijal već na prvi pogled sastoji od informacija iz treće ruke. I samo postojanje njegovog izvora bilo je dovedeno u pitanje, a činjenica da svjedok nije objelodanio identitet tog izvora,

bez obzira na razloge za to, znači da se Vijeće prilikom prihvaćanja njegovih tvrdnji nužno mora osloniti samo na njegovu riječ.

115. Drugi dokazni materijal u ovom predmetu, o kojem se već govorilo, sprečava da se Brkićevi navodi potpuno zanemare kao da nemaju nikakvu težinu. No, čak i u svjetlu tog drugog dokaznog materijala, težina njegovih navoda ipak je vrlo mala. Navodi kojima se Žalbeno vijeće ovdje bavi toliko su ozbiljni da Vijeće nije spremno u ovom predmetu u obzir uzeti dokaze koji imaju tako malu težinu.

Neka općenita pitanja

116. Postoje još tri pitanja o kojima se govorilo tokom iznošenja argumenata, a koje valja spomenuti prije analize dokaznog materijala u vezi sa događajima o kojima se raspravlja.

117. Prije svega, u ime respondenta se tvrdi da do navoda koji se stavljaju na teret respondentu nikada ne bi bilo došlo da Žalbeno vijeće nije odbacilo Tadićev zahtjev u skladu sa pravilom 115 za izvođenje dodatnih dokaza u njegovoj žalbi na presudu. Time se kao prvo implicira da je Tadić, zajedno sa svjedokom D koji ga je zastupao u tom žalbenom postupku, te navode izmislio kako bi se ovaj postupak mogao iskoristiti za dobivanje materijala koji bi opravdali preispitivanje presude bilo Pretresnog bilo Žalbenog vijeća u skladu sa pravilom 119. Druga je implikacija da se, u svakom slučaju, materijalu dobivenom na takav način u ovom postupku ne bi trebala poklanjati pažnja.

118. Žalbeno vijeće prihvaća da u vezi sa vjerodostojnošću kako svjedoka D, tako i svjedoka E (koji je usko sa njim saradivao prilikom zahtjeva za izvođenje dodatnih dokaza) valja razmotriti mogućnost postojanja takvog motiva u iznošenju tih navoda pred Žalbenim vijećem, iako bi prije svega trebalo utvrditi da li je sam motiv doista postojao. No, u slučaju da se bilo koji od navoda protiv respondenta dokaže, Žalbeno vijeće ne prihvaća da je bilo koji motiv koji je mogao dovesti do objelodanjivanja navoda na bilo koji način relevantan za težinu tako ustanovljenog ponašanja. Žalbeno vijeće je na kraju došlo do zaključka da nije nužno da se osloni na svjedočenje bilo kojeg od tih svjedoka pri donošenju činjeničnih nalaza u ovom predmetu.

119. Što se vjerodostojnosti respondenta kao svjedoka tiče, postavila su se dva specifična pitanja. Prvo se odnosi na pritužbu koju je u vezi sa respondentom iznio TB.⁶⁸ Drugo pitanje se postavlja u vezi sa respondentovim kontaktiranjem određenog broja osoba, što je bilo u suprotnosti sa Nalogom o rasporedu kojim je protiv njega pokrenut postupak po pravilu 77.

120. Braneci se protiv navoda da je propustio navesti svjedoke da u svojim izjavama identificiraju prave počinioce zločina, respondent je predočio izjavu TB-a koju je pripremio svjedok D kao primjer za to da je i svjedok D isto tako propustio od svjedoka dobiti imena počinitelaca koja je naveo na sjednici. To je dovelo do pitanja u vezi okolnosti u kojima je sastavljena izjava TB-a.

121. Svjedok D je u svom iskazu u replici (koji se temeljio na njegovom prihvaćanju izjave koju je u to vrijeme dao njegov nezavisni prevodilac) rekao da mu je TB kazao kako je bio prisutan kada su ubijena dva policajca Muslimana, da se Tadić tamo nije nalazio, te da su policajce ubili "pripadnici jedne usko povezane bande, među kojima su bili Dragan Lukić, Momčilo Radanović, Mišo Daničić i Goran Borovnica" i to tako što su u njih pucali "u blizini željezarije". TB je osim toga svjedoku D rekao da je isto tako bio prisutan prilikom batinanja muškaraca u logoru Omarska, da su za ta premlaćivanja odgovorni Dragan Lukić i Mišo Daničić, koji je bio i vođa, te da je Lukić izdao naređenje da se jednoj žrtvi odgrizu testisi. TB je na kraju svjedoku D još rekao da je postojala "upadljiva sličnost" u izgledu Tadića sa jedne strane i Lukića i Daničića sa druge, te da je Lukić vrlo opasan muškarac koji je ubio jednog čovjeka u Švicarskoj.

122. Svjedok D je kazao da TB uopće nije bio spreman dati bilo kakvu pismenu izjavu. Na kraju je samo dao izjavu o tome da nikada u logoru Omarska nije vidio Tadića. Svjedok D još je rekao sljedeće:

Bio je prilično izričit u vezi toga zašto ne želi reći ništa više, a to je bilo zato što prema njegovim riječima gospodin Vujin radi za srpsku tajnu službu, tako da je bio vrlo zabrinut da će, ukoliko nešto kaže o događajima do kojih je došlo u logoru Omarska i o osobama odgovornim za te događaje, gospodin Vujin to prijaviti moćnicima u Republici Srpskoj i Srbiji, što bi moglo imati teške posljedice za njega i njegovu porodicu.

---

⁶⁸ TB je pseudonim dodijeljen jednoj od osoba koje nisu svjedočile, no čije ime se spominje u dokaznom materijalu. Vidi fusnotu 6.

Svjedok D je nakon toga pobliže objasnio rečenicu da respondent radi za tajnu službu. TB je zapravo samo rekao da se u vrijeme kada je davao svoju izjavu on lično nalazio pod prismotrom.

123. U izjavi koju je dala prevoditeljica - za koju je rekla da se temelji na njenom jasnom sjećanju, iako je sjećanje osvježila na osnovu bilješki koje je u to vrijeme sastavio svjedok D - iznosi se nešto više pojedinosti o pritužbi TB-a u vezi sa respondentom. Izjavila je da je TB rekao kako nije spreman dati pismenu izjavu zato što

[...] se bojavao za svoju ličnu bezbjednost, ako to učini, kao i za bezbjednost svoje supruge i dvoje djece. Kazao je da je njegov dom pod stalnom prismotrom komšija protiv kojih je podignuta optužnica zbog zločina u logoru Omarska, te da prisluškuju njegov telefon. Znao je za to stoga što je, nakon što je u oktobru 1997. godine telefonski razgovarao sa [svjedokom E], dobio upozorenje da ne razgovara s advokatima Duška Tadića ili sa bilo kim drugim o događajima do kojih je došlo od maja do augusta 1992. godine u Omarskoj. To se moglo dogoditi samo ako je netko prisluškivao taj telefonski razgovor. Stoga je sa [svjedokom D] htio razgovarati u Hotelu Bosna, a ne na svojoj kućnoj adresi.

124. Ovaj iskaz svjedoka D u vezi sa mišljenjem TB-a predstavlja direktno svjedočenje o njegovom mišljenju, a ne iskaz iz druge ruke. Prevoditeljica nije svjedočila, a svjedok D nije koristio citirani dio njene izjave, tako da je to ipak iskaz iz druge ruke. No, čak i da postoji direktno svjedočenje o mišljenju TB-a, u dokaznom materijalu ne postoji temelj na osnovu kojeg bi se došlo do zaključka da je to mišljenje formirano na osnovu direktnih saznanja, a ne na osnovu iskaza iz druge ruke ili govorkanja. Kako se TB nije pojavio kao svjedok, ni respondent, a ni Žalbeno vijeće nisu imali priliku istražiti to pitanje. Žalbeno vijeće ne smatra da bi se taj dokazni materijal trebao uzeti u obzir u vezi sa vjerodostojnošću respondenta kao svjedoka.

125. Drugo pitanje koje se odnosilo na vjerodostojnost respondenta kao svjedoka postavilo se u vezi sa njegovim kontaktiranjem određenog broja osoba, što je bilo u suprotnosti s uslovima Naloga o rasporedu od 10. februara 1999. godine, kojim je protiv njega pokrenut postupak u skladu sa pravilom 77. Drugi uslov je glasio:

(2) bez prejudiciranja Naloga za zaštitne mjere za svjedoke "A" i "B", koji je ovo Vijeće danas izdalo, gospodin Milan Vujin, njegovi predstavnici ili posrednici ne smiju kontaktirati bilo koju osobu koja je *identificirana ili spomenuta* u dokumentima bez prethodnog odobrenja ovog Žalbenog vijeća sve dok traje ovaj postupak [...].⁶⁹

---

⁶⁹ Naglasak dodan.

Izraz "dokument" definiran je ranije u Nalogu i označava deset povjerljivih izjava koje je dostavio Tadićev branilac, a koje su redigirane u skladu sa Nalogom za zaštitne mjere i priložene tom Nalogu. (Nalogu je, zapravo, priloženo samo devet izjava.) Jedna od devet izjava priloženih Nalogu bila je izjava svjedoka A, koja se jednim svojim dijelom odnosi na događaje u kojima su sudjelovali Simo Kević i GY. Simo Kević spominje se u još jednoj od tih devet izjava, i to onoj koju je dao svjedok H.

126. Tokom svog svjedočenja respondent je predočio (a) izjavu Sime Kevića koju je od njega uzeo 15. marta 1999., a što je učinio - kako je rekao - nakon što je pročitao izjavu svjedoka H, i (b) izjavu GY, koju je od nje uzeo istog tog dana. Obje su izjave predočene u respondentovo ime i prihvaćene su kao dokazni materijal. Kada mu je tokom unakrsnog ispitivanja predbačeno da se nije pridržavao uslova iz Naloga o rasporedu, respondent je ustvrdio da on drugi uslov nije shvatio kao zabranu kontaktiranja s ove dvije osobe. Izjavio je da je uslov razumio na sljedeći način:

Shvatio sam da ne smijem kontaktirati svjedoke spomenute u nalogu i u dokumentima, no ja nisam primio niti jedan jedini dokument.

Ne smatram da je izjava dokument. Dokument predstavlja pisani dokaz za nešto, a pisana izjava je pisana izjava. Nalog mora biti jasan, a da bi bio jasan u njemu je trebalo stajati: "Ne smijete stupiti u kontakt sa svjedocima A i B ili drugim svjedocima imenovanim u nekoj drugoj pisanoj izjavi".

Stoga, moje je stajalište potpuno jasno: nisam dobio nikakve dokumente i niti jedan me dokument nije ni na šta obavezivao.

Nakona toga respondent je naveo svoje mišljenje da mu nije bilo zabranjeno da stupi u kontakt sa GY "budući da [...] ona nije obuhvaćena optužbama", a niti sa Simom Kevićem jer se on "ne spominje u svim tim dokumentima".

127. Respondent je iskaz pred Žalbenim vijećem započeo pojedinostima o svom velikom iskustvu pravnika, rekavši da se tim poslom bavi već nekih dvadeset i sedam godina. Žalbena vijeće ne prihvaća da je respondent doista pravio razliku između dokumenta i izjave, odnosno da je uistinu krivo razumio Nalog o rasporedu na bilo koji od načina koje je ne baš sasvim konzistentno iznio tokom svog svjedočenja. Žalbena vijeće pažljivo je slijedilo svjedočenje respondenta koje je dosta dugo trajalo. Respondent se ponašao napado arogantno, čime je pokazao da njega nitko ne smije sprečavati da učini ono što želi.

128. Žalbena vijeće smatra da respondentovo ponašanje, time što je kontaktirao ta dva svjedoka, predstavlja arogantan čin kojim se namjerno zanemarila zabrana iz

Naloga o rasporedu da to učini. Naravno, respondent u vezi sa takvim ponašanjem nije bio optužen za nepoštivanje suda i Žalbeno vijeće to ponašanje u ovom kontekstu niti ne vidi kao nepoštivanje suda.⁷⁰ No, Vijeće smatra da su neistiniti pokušaji respondenta da objasni svoje ponašanje izravno relevantni za njegovu vjerodostojnost kao svjedoka.

129. Drugo pitanje koje je Žalbeno vijeće uzelo u obzir, smatrajući da je relevantno za vjerodostojnost respondenta, jest njegova odluka da svjedoči tek nakon što su iskaze dali svi njegovi svjedoci. Žalbeno vijeće je respondentu reklo da će prilikom procjene njegovog svjedočenja, ukoliko iskaz bude dao nakon svojih svjedoka, u obzir uzeti činjenicu da je čuo sve te iskaze prije no što je i sam svjedočio.⁷¹ Objašnjenje koje je dao respondentov branilac, da se prvi njegovi svjedoci ne bi mogli saslušati da je respondent svjedočio prvi, što nije potvrdio niti respondent, niti bilo tko drugi tokom svjedočenja, ne prihvaća se.

130. Žalbeno vijeće je istovremeno uzelo u obzir, kao relevantni element za određivanje krivice odnosno nevinosti respondenta, svjedočenja o njegovom karakteru. Taj dokazni materijal je relevantan jer se proteže na pitanja u vezi toga da li je ponašanje za koje se navodi da predstavlja nepoštivanje suda bilo namjerno ili slučajno, te da li je vjerojatno da bi osoba dobrog karaktera postupala na navedeni način.

Zaključci

131. Žalbeno se vijeće sada vraća događajima o kojima se raspravlja, pri čemu će se njima pozabaviti po skupinama kako su organizirani na početku odjeljka V ove Presude (“Dokazni materijal o relevantnim događajima”) kako bi izrazilo svoje zaključke. Da bi ustanovilo da je respondent počinio nepoštivanje suda, Žalbeno vijeće mora biti uvjereno izvan svake razumne sumnje da se respondent ponašao na način koji mu se stavlja na teret i da takvo ponašanje predstavlja nepoštivanje Suda.

---

⁷⁰ U Tadićevo ime je uložena molba da se navodima o nepoštivanju suda pridoda i činjenica da je respondent stupio u kontakt sa svjedokom Milošem Preradovićem, no izjava tog svjedoka nije bila priložena Nalogu o rasporedu od 10. februara 1999. Argument da je Preradović identificiran ili spomenut u nekoj od izjava koje su priložene Nalogu o rasporedu nije iznesen, i Žalbeno je vijeće molbu odbilo: 9. septembar 1999., transkript str. 1360. Nije iznesena nikakva slična molba u vezi sa respondentovim kontaktiranjem svjedoka GY ili Sime Kevića.

⁷¹ 9. septembar 1999., transkript, str. 1361-1362.

(1)(a) Iznošenje teze Žalbenom vijeću u podršku zahtjeva po pravilu 115, za koju je respondent znao da je lažna, u vezi sa težinom koju treba dati izjavama Mlade Radića

132. Prvu od izjava koje je potpisao Radić, a koju je predočio respondent, Radić je navodno respondentu kao advokatu dao u Prijedoru prije no što je uhapšen. U stvarnosti, Radić je tu izjavu dao u Pritvorskoj jedinici Ujedinjenih nacija u Hagu, nakon hapšenja, a dao ju je Tadiću, takođe pritvoreniku u Pritvorskoj jedinici. Respondent je bio svjestan da je ta izjava u svim tim aspektima lažna. Drugu izjavu koju je Radić potpisao uzeo je respondent i u njoj je Radić potvrdio da je njegova ranija izjava istinita, iako je respondent bio svjestan da je ta izjava u svim spomenutim aspektima lažna.

133. Žalbeno vijeće ne prihvaća respondentov argument prema kojem prvu izjavu ne treba interpretirati kao da ju je on uzeo. Iz te izjave jasno i nužno proizlazi da nju doista jest uzeo respondent i Žalbeno vijeće smatra da je respondent znao da će ona biti na taj način interpretirana. Prihvatio je da su ta činjenica, kao i činjenica da je izjava od Radića uzeta prije njegovog hapšenja, od velikog značaja u žalbenom postupku. Njegovo objašnjenje da je vjerovao kako je sadržaj izjave tačan, mada je datum pogrešan, nije prihvatljivo. Kao što smo već vidjeli, u svom podnesku Žalbenom vijeću u prilog zahtjeva u skladu sa pravilom 115 respondent je naglasio važnost činjenice da je prva izjava uzeta od Radića prije no što je uhapšen.⁷² Njegovo svjedočenje pred Žalbenim vijećem da pogrešan datum ne bi predstavljao obmanu Suda nije prihvatljivo.

134. Žalbeno vijeće nalazi da je respondent doista iznio tezu u vezi sa Radićevom izjavom za koju je znao da je lažna u svojim materijalnim aspektima.

(1)(b) Iznošenje teze Žalbenom vijeću u podršku zahtjeva po pravilu 115, za koju je respondent znao da je lažna, u vezi sa odgovornošću Gorana Borovnice za ubistvo dvojice policajaca Muslimana

135. U podnesku koji je respondent dostavio Žalbenom vijeću u okviru zahtjeva u skladu sa pravilom 115 u vezi s izjavom svjedoka W, respondent naglašava važnost činjenice da je svjedok W lično vidio da je stanoviti Goran Borovnica, a ne Tadić, ubio dva policajca Muslimana.

⁷² Relevantni dio dokumenta citiran je u para. 43.

136. Žalbeno vijeće je uvjeren da je u to vrijeme respondent znao da je svjedok W ustvrdio kako je njegovo svjedočenje tokom suđenja, kad je rekao da je Goran Borovnica bio ubica, zapravo lažno, te da svjedok sada tvrdi da je Momčilo ("Ciga") Radanović bio taj koji je ubio dva policajca. Žalbeno vijeće ne prihvaća respondentovo poricanje da mu je svjedok W rekao kako je njegovo svjedočenje na suđenju bilo lažno. Vijeće prednost daje iskazima Mladena Tadića i svjedoka H, usprkos njihovoj uskoj povezanosti sa Tadićem i motivu koji im ta povezanost može dati da lažu. Jednom kada se prihvati da je respondent bio spreman iznijeti jedan dio teze za koju je znao da je lažna, lakše je zaključiti da je to učinio i ovom prilikom. Respondent je priznao da je između njega i svjedoka D došlo do sukoba u vezi sa njegovom odlukom da iznese taj dio teze. Ta činjenica takođe ide u prilog nalazu kako je on znao da je taj dio teze isto tako lažan. To se odnosi i na iskaz u kojem je respondent izjavio da nije znao da li je dva policajca ubio Goran Borovnica ili Ciga. Ovdje se nije radilo o situaciji u kojoj je Sud mogao utvrditi istinu, kao što je to sugerirao respondent. Time što je sa tim u vezi kao jedini dokazni materijal predočio izjavu za koju je znao da se nje odrekla upravo ona osoba koja ju je i dala, respondent je Sudu zaniijekao svaku mogućnost da na bilo koji način utvrdi istinu.

137. Respondent je ustvrdio da nije mogao iznijeti sugestiju kako je netko drugi ubio dva policajca, a ne Goran Borovnica, budući da nije imao svjedoka koji bi potvrdio da je njih ubila neka druga osoba. Respondent je taj argument iznio više puta tokom svog svjedočenja. Valja primijetiti da to nije pravo pitanje. Na tužilaštvu je bilo da van svake razumne sumnje dokaže da je Tadić bio taj koji je ubio dva policajca i pretukao šestoro ljudi u logoru Omarska. Da bi se obranilo Tadića nikada nije bilo nužno dokazati da je zapravo neka druga osoba počinila ta djela. Dovoljno je bilo pokazati da postoji razumna mogućnost da su svjedok ili svjedoci na koje se oslanjala optužba pogriješili u svojoj identifikaciji Tadića kao osobe koja je počinila ta djela. U okolnostima ovog predmeta ta bi se mogućnost pojavila tako što bi se pokazalo da se na mjestu zločina nalazila osoba koja je bila dovoljno slična Tadiću da se njega moglo sa tom osobom zamijeniti, bez obzira na to da li je bilo moguće dokazati da je taj dvojnik doista i počinio navedena djela. Njegovo prisustvo na tom mjestu moglo je potaknuti razumnu sumnju u vezi sa tačnošću obavljene identifikacije. Žalbeno vijeće smatra da je respondent, budući da je - kako je to sam ustvrdio - iskusni advokat na polju krivičnog prava, znao da je upravo to ono što je doista relevantno.

138. Žalbeno vijeće nalazi da je respondent doista iznio tezu u vezi s izjavom svjedoka W za koju je znao da je lažna.

(2) *Manipuliranje predloženim svjedocima*

139. Iako je relevantni dokazni materijal zabilježen već ranije u ovoj presudi, i to bez odvajanja materijala koji se odnosi na respondentove upute da se ne navode imena od materijala u vezi s uputstvom da se na pitanja odgovara u skladu sa respondentovim znakovima glavom, Žalbeno vijeće namjerava donijeti odvojene nalaze u vezi sa ta dva navoda o manipuliranju predloženim svjedocima.

(2)(a) *Uputstva u vezi navođenja imena*

140. Na ovom je mjestu nužno spomenuti još jedan relevantni dokazni predmet. U januaru 1999. godine jugoslavenske novine *Dnevni telegraf* objavile su intervju sa respondentom u vezi njegovog odlaska iz Tadićevog tima odbrane. Prema onome što stoji u novinama, respondent je rekao da je odbio nastaviti zastupati Tadića jer -

[...] meni su postavljani zahtjevi koje ja nisam mogao profesionalno ispuniti. Na primjer, on je od mene tražio da objelodanim počinitelje određenih zločina.

U svom iskazu respondent je prihvatio da je rekao nešto u tom smislu. Kada mu je bilo postavljeno pitanje zašto, respondent je odgovorio:

Zato što nije posao advokata da razotkriva imena počinitelja zločina i nije na njemu da daje njihova imena, nego da ih brani, a na policiji je da otkrije imena počinitelja.

141. Respondent je nastavio tvrdeći da niti jedan jedini svjedok ionako nikada nije rekao da je neka druga osoba zapravo počinila ono za što se teretilo Tadića. Žalbeno vijeće ne prihvata tu tvrdnju, budući da događaj u vezi sa svjedokom W pokazuje da to nije tačno. No, još jednom: problem za koji respondent tvrdi da ga nikada niti jedan svjedok nije utvrdio, zapravo ne predstavlja pravi problem, i to zbog razloga koji su objašnjeni u paragrafu 137.

142. Svjedok B je u svojoj izjavi kazao da mu je respondent dao uputstva da, ukoliko ga svjedok D upita za bilo kakva imena, on ta imena ne smije reći. Ostao je pri toj tvrdnji tokom cijelog svog svjedočenja i ona je u skladu sa respondentovim stavom, iznesenim u njegovom iskazu, da nije posao advokata da razotkriva imena. Činjenica da je respondent dostavio prvi razgovor koji je vodio sa svjedokom B (u

kojem se ne spominju nikakva imena), ali ne i razgovor snimljen nakon toga na video traku (kada je spomenuto Daničićovo ime), govori u prilog namjeri respondenta da izbjegne spominjenje imena. Žalbeno vijeće prihvaća da je respondent dao takva uputstva svjedoku B.

143. Svjedok A takođe je rekao u svojoj izjavi da ga je respondent uputio da nikako ne spominje imena. Međutim, prilikom davanja iskaza svjedok A je rekao da je to bio nesporazum u njegovoj izjavi i da mu je tu uputu zapravo dao zamjenik šefa policije u prijedorskoj policijskoj stanici, a ne respondent. No ipak, uputstvo je glasilo da na pitanja odgovara u skladu sa znakovima koje će mu davati respondent.

144. U razdoblju od davanja izjave do trenutka kada je došao svjedočiti, na svjedoka A je izvršen uticaj, kao što je opisano u paragrafu 59. Žalbeno vijeće ne može na osnovu dokaznog materijala ustanoviti da li je još netko bio odgovoran za takvu vrstu uplitanja osim šefa policije, kojeg je spomenuo svjedok A. No, to ovdje niti nije relevantno. Očigledno je da se svjedok A bojao odmazde u vezi s iskazom koji je trebao dati u odnosu na respondenta, i to bez obzira na to je li respondent bio odgovoran za te prijetnje ili ne. U tim se okolnostima može razumjeti da je došlo do stanovitog udaljavanja od njegove izjave, iako - nakon što se prouči njegov iskaz - nova verzija još uvijek navodi na zaključak da je respondent imao udjela u datim uputstvima.

145. Sud koji se bavi činjenicama uvijek može prihvatiti jedan a odbaciti drugi dio svjedočenja istog svjedoka. Žalbeno vijeće je svjesno da davanje prednosti izjavi koju je dao svjedok ispred njegovog iskaza pod zakletvom predstavlja značajan korak, i to osobito kada svjedok pokušava pobiti relevantni dio svoje izjave. Međutim, jednom kada se prihvati da je respondent smatrao kako nije njegov posao da iznosi imena, te da je slično uputstvo dao svjedoku B, onda je utoliko lakše doći do zaključka da je takvo uputstvo dao i svjedoku A, kao što je svjedok A i ustvrdio u svojoj izjavi. Činjenica da je svjedok A bio taj koji je u aprilu 1998. godine potražio svjedoka D kako bi mu dao informacije u vezi sa svojom prvom izjavom, te da je u oktobru 1998. godine ponovo potražio svjedoka D kako bi dao formalnu izjavu, navodi na zaključak da je taj svjedok imao više toga za reći od puke informacije da mu je pomoćnik šefa policije davao uputstva.

146. Žalbeno vijeće smatra da je respondent uputio svjedoka A da ne iznosi nikakva imena.

147. Dokazni materijal u vezi respondentovog ponašanja u vezi sa GY u policijskoj stanici u Prijedoru u velikoj mjeri sugerira respondentov pokušaj da nju spriječi da svjedoku D identificira imena koja je, donekle uz rezerve, razotkrila u izjavi koju je ranije dala respondentu. Međutim, postoje i drugi dokazi koji idu u prilog respondentovog objašnjenja za njegovo ponašanje. Činjenica da je svjedok D već znao za njenu raniju izjavu, te da je uspio od nje dobiti detaljnu izjavu četiri dana kasnije, daje temelja razumnoj sumnji u to da je respondent doista djelovao uz navedeni motiv da spriječi GY da dade izjavu. Žalbeno vijeće smatra da takav motiv nije utvrđen.

148. Dokazni materijal u vezi s originalnom izjavom Miloša Preradovića je, u najmanju ruku, konfuzan. Ako je Preradović smatrao da se dokument koji mu je pokazao svjedok H razlikuje od dokumenta koji je potpisao samo stoga što u njemu ne stoji pitanje kojim se od njega tražilo da odgovori sa “da” ili “ne”, kao i stoga što se možda radilo o lošoj fotokopiji, teško je (ako ne i nemoguće) razumjeti zašto je on u svojoj pismenoj pritužbi ustvrdio da je dokument koji mu je pokazan bio “čista prevara” i “potpuno različit po svom sadržaju”. Žalbeno vijeće izražava snažnu sumnju da se i na Preradovića na neki način utjecalo u razdoblju između njegove pritužbe i davanja iskaza, no dokazni materijal Vijeću ne omogućuje da dode do takvog nalaza ili da identificira tko je bio odgovoran za takvo uplitanje. Žalbeno vijeće ne donosi nikakav nalaz u vezi sa Preradovićem.

149. Dokazni materijal u odnosu na Simu Kevića nije definitivn. Nitko ga nije želio pozvati da svjedoči pred Žalbenim vijećem, a ništa od dokaznog materijala nije dovoljno pouzdano da bi se protiv repsondenta moglo išta utvrditi. Žalbeno vijeće ne donosi nikakav nalaz u vezi sa Kevićem.

150. Opći navodi o manipuliranju svjedocima tako što se pokušavalo spriječiti da se iznesu imena, a o čemu se govori u odjeljku V(2)(a) ove Presude, ipak su utvrđeni.

(2)(b) Uputstvo da se na pitanja odgovara u skladu sa respondentovim znakovima glavom

151. Svjedok B nije ni u kom trenutku rekao da je dobio takva uputstva, iako je u svojoj izjavi rekao da je shvatio da ga respondent upućuje znakovima glavom da na jedno pitanje o Daničiću odgovori sa "ne". U svom iskazu svjedok se isprva udaljio od svoje izjave u smislu da je rekao kako, iako je primijetio neku vrstu kimanja glavom, nije znao da li je to bilo namjerno ili ne. Nakon toga je rekao da je primijetio da mu je respondent pokušavao nešto reći, no on nije znao šta. Potom je kazao da je to interpretirao kao uputu da ne kaže Daničićevo ili bilo čije drugo ime. Na kraju se vratio na poziciju sa koje je krenuo u svom iskazu, odnosno da kimanje glavom nije razumio kao davanje bilo kakvih uputstava.

152. Navodi svjedoka B u vezi sa konkretnim uputstvom uvijek su bili ograničeni i njegovo je svjedočenje sa tim u vezi bilo znatno manje uvjerljivo od svjedočenja u vezi s uputstvom da ne navodi imena. Žalbeno vijeće već je prihvatilo da je svjedoku B respondent dao uputu da ne iznosi nikakva imena, no Vijeće ne prihvaća da su uputstva svjedoku B išla dalje od toga, odnosno da su uključivala opće upute da odgovara na pitanja u skladu sa znakovima glavom koje bi mu davao respondent.

153. Svjedok A izričito je u svojoj izjavi rekao da je dobio takvu opću uputu, kao i uputu da ne navodi imena. Kao što je već spomenuto, prilikom svjedočenja svjedok A je izjavio da je to bio nesporazum u njegovoj izjavi i da je uputstva zapravo dobio od pomoćnika šefa policije u policijskoj stanici u Prijedoru, a ne od respondenta. Svjedok A imao je iste one razloge da se udalji od svoje izjave u vezi sa tim problemom o kojima se već raspravljalo u odnosu na uputu da ne navodi imena, no okolnosti u prilog davanju prednosti onome što je rekao u izjavi nad onim što je kazao tokom svjedočenja nisu tako snažne. Sa respondentove strane ne postoje dokazi kakvi su postojali u vezi s uputstvima da se ne navode imena, što potkrepljuje istinitost navoda za koje se respondenta tereti. Od manje je važnosti, no ipak je relevantno, da je svjedok A u svom svjedočenju ustvrdio kako respondent zapravo nije davao znakove glavom tokom intervjua. Dakle, jedini dokaz da je došlo do takve upute nalazi se u izjavi svjedoka A. Žalbeno vijeće ne prihvaća da je respondent svjedoku A dao uputstva da odgovara na pitanja u skladu sa njegovim znakovima glavom.

154. Navodi u odjeljku V(2)(b) ove Presude stoga nisu utvrđeni.

- (3) *Podmićivanje svjedoka kako bi ga se navelo da laže ili da ne kaže istinu svjedoku D.*

155. Ovaj se navod temelji na izjavi svjedoka B da mu je respondent platio 100 DEM (što odgovara jednoj mjesečnoj plati) nakon intervjua u kojem nije spomenuo Daničića kao Tadićevog dvojnika, a nije ni rekao da je Daničić bio u logoru Omarska. Međutim, nakon sljedećeg intervjua snimanog na video traku, u kojem je spomenuo Daničićovo ime, nije dobio nikakav novac. Svjedok B je u izjavi kazao kako je smatrao da to što je plaćen nije bilo primjereno ponašanje, no prilikom svjedočenja je izjavio da je taj novac shvatio kao humanitarnu gestu.

156. Respondent je u svom iskazu kazao da je nakon prvog intervjua platio svjedoku kako bi mu pomogao zbog teških finansijskih i emotivnih uslova u kojima se tada nalazio. Neko vrijeme nakon drugog intervjua ponovo je svjedoku dao novac, no to je bilo u situaciji koja nije imala nikakve veze s intervjuom.

157. Žalbeno vijeće prihvaća podneske u Tadićevo ime da:

- (a) nije mudro da bilo koji pravnik potencijalnom svjedoku daje poklone, i to bez obzira na razloge, budući da takav poklon svjedok ili drugi lako mogu krivo shvatiti.
- (b) promjena stava svjedoka B u odnosu prema ispravnosti plaćanja snažno upućuje na to da je u razdoblju između davanja izjave i svjedočenja netko na neki način utjecao na svjedoka, i
- (c) činjenica da je respondent u zahtjev za izvođenje dodatnih dokaza pred Žalbenim vijećem u skladu sa pravilom 115 uvrstio prvi razgovor (u kojem ime Miše Daničića *nije* spomenuto), no ne i kasniji razgovor sniman na video traku (u kojem ime Miše Daničića *jest* spomenuto) potkrepljuje pretpostavku da respondent nije bio zadovoljan time što je svjedok B spomenuo to ime.

158. Međutim, Žalbeno vijeće smatra da drugi iznos koji je respondentov kolega, svjedok DH, platio svjedoku B u uslovima koji nisu imali veze sa dokazima koje je svjedok B dao ili nije dao, predstavlja osnov za razumnu sumnju u to da je prvo plaćanje bilo zamišljeno kao potplaćivanje svjedoka B kako bi šutio o identitetu pravih počinitelja zločina za koje je Tadić osuđen.

159. Vijeće u vezi sa tim navodom ne donosi nalaz o nepoštivanju suda.

Sažetak

160. Dakle, Žalbena vijeće nalazi sljedeće:

- (1) respondent je u prilog zahtjeva u skladu sa pravilom 115 iznio tezu za koju je znao da je lažna, i to u odnosu na težinu koju valja dati izjavama Mlade Radića i u vezi s odgovornošću Gorana Borovnice za ubistvo dvojice policajaca Muslimana, i
- (2) respondent je manipulirao svjedoke A i B, pri čemu je pokušavao izbjeći da oni u svojim izjavama identificiraju osobe koje su možda krive za krivična djela za koja je Tadić osuđen.

Žalbena vijeće smatra izvan svake razumne sumnje da to ponašanje predstavlja nepoštivanje Suda.

VII Primjedba u vezi s uzimanjem izjava od svjedoka

161. Tokom rasprave proveli smo određeno vrijeme u provjeri metoda kojima se respondent koristio da bi uzeo izjave ili da bi dobio dokazni materijal od potencijalnih svjedoka. Već se mnogo govorilo o izjavama koje su 14. marta 1998. godine uzete u policijskoj stanici u Prijedoru, a ukratko je spomenut i svjedok koji je pozvan pred vojni sud u Republici Srpskoj da tamo svjedoči.

162. Respondentu su upućene znatne kritike zbog toga što je organizirao obnavljanje starog krivičnog gonjenja koje je protiv Tadića pokrenuto pri vojnom sudu u Banja Luci zbog dezertiranja, kako bi pred taj sud mogli biti pozvani svjedoci da daju izjave. Kao odgovor na te kritike, respondent je ustvrdio sljedeće:

U našem pravnom sistemu branilac ne smije stupati u kontakt sa niti jednim svjedokom u bilo kojoj fazi postupka; nama to nije dozvoljeno.

I ponovo:

U ovom trenutku moram reći i svakoga na to podsjetiti da je prema našem pravnom sistemu advokatima zabranjeno da kontaktiraju svjedoke, te da smo mi vrlo oprezni i da smo bili vrlo oprezni i kada smo sa njima razgovarali, a i u odnosu na svjedoke u ovom predmetu.

Respondent je nastavio tako što je identificirao tri načina na koji je bilo dozvoljeno uzimati izjave, pri čemu su to mogli činiti:

- (i) “lično advokati uz pomoć istražnog sudije vojnog suda”,
- (ii) “advokati putem naloga Republici Srpskoj”, što se odvijalo u policijskoj stanici sa policijskim daktilografom, i
- (iii) policajci na zahtjev advokata.⁷³

163. Žalbeno vijeće nije se nalazilo u situaciji u kojoj bi moglo odrediti kakve zakonske odredbe sa tim u vezi postoje u bivšoj Jugoslaviji. Materijal koji je respondent dostavio Vijeću kao podršku za ono što je rekao ne ukazuje na postojanje bilo kakvog zakona koji bi sprečavao advokate da direktno uzimaju izjave i bez intervencije suda ili policije, no moguće je da taj materijal nije potpun. Međutim, bez obzira na to kakve se zakonske odredbe primijenjuju u različitim dijelovima bivše Jugoslavije, advokati koji se pojavljuju pred ovim Sudom moraju jasno razumijeti da njih obavezuje pravni sistem Suda, prema kojem oni mogu slobodno djelovati prilikom traženja svjedoka. Njih obavezuje Kodeks profesionalnog ponašanja zastupnika odbrane koji se pojavljuju pred Međunarodnim sudom, koji (u skladu sa njegovim članom 19) prevladava ukoliko dođe do nepodudaranja Kodeksa sa bilo kojim drugim kodeksom kojeg se branilac eventualno mora pridržavati. Međunarodno pravo ne poznaje onakve zabrane u odnosu na branioca za kakve je respondent ustvrdio da postoje u bivšoj Jugoslaviji i države ne mogu donositi zakone kojim će na taj način onemogućavati djelovanje Međunarodnog suda.

164. Respondent je objasnio da se u ovom predmetu obratio vojnom sudu zbog svoje zabrinutosti da bi, u zahtjevu u skladu sa pravilom 115 da se pred Žalbenim vijećem izvedu dodatni dokazi, Vijeće moglo prednost dati iskazima pod zakletvom, te da bi stoga mogli prihvatiti izjave koje je uzeo službeni organ zemelje u kojoj svjedoci borave. (Žalbeno vijeće je obaviješteno da u bivšoj Jugoslaviji iskazi uzeti pod zakletvom nisu poznati.) Takva vrsta zabrinutosti svakako je razumljiva. No i ponovo, valja potpuno jasno razumijeti da branilac koji se pojavljuje pred Međunarodnim sudom nije *obavezan* da izjave od potencijalnih svjedoka uzima u policijskim stanicama ili sudovima ili pak putem nekih službenih organa. Doista, u većini slučajeva ne bi bilo mudro, a bilo bi potencijalno i kontraproduktivno, slijediti takve procedure, kako zbog njihovog mogućeg zastrašujućeg efekta na same svjedoke,

tako i zbog mišljenja da takve procedure mogu dovesti do uticaja države na izjave koje su sastavljene na takav način.

VIII Kazna

165. Početkom 1998. godine, u vrijeme kada je respondent počinio djela za koja je Žalbeno vijeće utvrdilo da predstavljaju nepoštivanje suda, maksimalna kazna predviđena pravilom 77 Pravilnika o postupku i dokazima Međunarodnog suda bila je kazna zatvora do šest mjeseci ili globa u iznosu od NLG 20.000, ili oboje.

166. Žalbeno vijeće smatra da je respondent počinio ozbiljno nepoštivanje suda. Sudovi i tribunali nužno se u znatnoj mjeri moraju oslanjati na poštenje i korektnost branioca u vođenju parnica. Braniocima su zakonom zagarantirane važne privilegije koje se mogu opravdati samo na temelju toga da se advokatima može vjerovati da te privilegije neće zloupotrebljavati.

167. Nažalost, događa se da branioci ponekad doista zloupotrijebe te privilegije ili djeluju na nepošten ili nekorektan način. Ti slučajevi najčešće uključuju ponašanje branilaca koje ima za cilj pomoći dobivanju parnice za klijenta kojeg branilac zastupa. To je već prilično loše. U ovom predmetu, ponašanje respondenta bio je usmjereno *protiv* interesa njegovog klijenta. To je još mnogo gore, osobito kada se klijent nalazi u pritvoru i u vrlo velikoj mjeri ovisi o pomoći branioca. U ovom slučaju ponašanje respondenta pogđa samu srž krivičnog pravosuđa. Žalbeno vijeće nije razmotrilo u kojoj je mjeri to ponašanje zapravo naudilo Tadićevim interesima. To je pitanje koje bi zahtijevalo znatnu istragu, no takva istraga u ovom postupku nije ni predložena, niti poduzeta. Nepoštivanje suda u ovom predmetu i dalje se može okvalificirati kao ozbiljno, bez obzira na to kakvu štetu jest ili nije nanijelo Tadiću.

168. Takvo nepoštivanje suda nalaže kaznu koja neće poslužiti samo kao odmazda za ono što je učinjeno, nego i kao mjera za odvraćanje drugih koji bi se mogli naći u iskušenju da djeluju na isti način. Međutim, prije utvrđivanja kazne koju valja izreći, nužno je razmotriti kakve druge posljedice može imati nalaz Žalbenog vijeća da je

---

⁷³ Na stranici 1957 transkripta respondent je započeo sa nabranjanjem onoga za što je rekao da su tri načina na koji se mogu uzimati izjave, i zaključio tako što je govorio o četiri načina (vidi takođe transkript, str. 2019), no taj četvrti način nije naveo, ili to barem nije učinio dovoljno jasno.

respondent počinio nepoštivanje Suda, kako bi se te posljedice moglo uzeti u obzir prilikom utvrđivanja kazne.

169. Kodeks profesionalnog ponašanja zastupnika odbrane koji se pojavljuju pred Međunarodnim sudom definira neprofesionalno ponašanje kao svaki oblik ponašanja koji na bilo koji način predstavlja kršenje Kodeksa ili pak kao ponašanje koje obuhvata nepoštenje, obmanu ili krivo prikazivanje, odnosno koje je na uštrb ispravnoj primjeni pravde pred Međunarodnim sudom.⁷⁴ Svjesno davanje netačne izjave Sudu o materijalnoj činjenici i predlaganje dokaznog materijala za koji branilac zna da je netačan predstavlja kršenje člana 13 Kodeksa. Respondent je kriv za neprofesionalno ponašanje u okviru svih opisanih kategorija.

170. Sam Kodeks ne navodi nikakve sankcije za branioca koji je kriv za neprofesionalno ponašanje, iako se spominje pravilo 46 ("Nedolično ponašanje branioca") Pravilnika o postupku i dokazima Međunarodnog suda. Međutim, to pravilo (koje vijeću omogućava da odbije dati riječ braniocu ako po mišljenju vijeća njegovo ponašanje ometa propisno vođenje postupka) ne može se primijeniti kada se branilac više ne pojavljuje u svojstvu branioca pred vijećem.

171. Respondentovo ime nalazi se na popisu za dodjelu branilaca, a koji u skladu sa pravilom 45 vodi sekretar Suda. Sekretar prema članu 20 Uputstva za dodjelu zastupnika odbrane ima ovlasti da sa tog popisa izbriše ime bilo kojeg od branilaca, ukoliko mu je vijeće u skladu sa pravilom 46 odbilo dati riječ, te da o koracima poduzetim u vezi sa njegovim ponašanjem obavijesti profesionalno udruženje kojem taj branilac pripada. Respondentovo ponašanje, o kojem je Žalbeno vijeće u ovom postupku donijelo nalaz, znatno je gore od ponašanja koje Sekretaru omogućava da u skladu sa članom 20 sa popisa izbriše ime branioca.

172. Prema mišljenju Žalbenog vijeća Sekretar općenito raspolaže ovlastima da respondentovo ime izbriše sa popisa za dodjelu branilaca zbog ozbiljnosti njegovog neprofesionalnog ponašanja na koje su ukazali nalazi Žalbenog vijeća. Stoga će se Sekretaru dati uputstva da razmotri mogućnost brisanja respondentovog imena sa popisa i prijavu njegovog ponašanja koje je utvrdilo Žalbeno vijeće profesionalnom tijelu kojem respondent pripada. Žalbeno vijeće namjerava utvrditi kaznu za

respondenta na temelju pretpostavke da će sekretar Suda u okviru razumne primjene svojih ovlaštenja nužno izbrisati ime respondenta sa popisa za dodjelu branilaca i njegovo ponašanje prijaviti njegovom profesionalnom udruženju.

173. Vijeće je pomno razmislilo da li da izrekne kaznu zatvora, no odlučilo je da to u ovom slučaju ne bi bilo prikladno. Nužna je, međutim, znatna globa kako bi se postigao cilj zbog kojeg se kazna odmjerava. Žalbeno vijeće određuje globu u iznosu od NLG 15.000.

---

⁷⁴ Član 20.

IX Dispozitiv

174. Zbog gore navedenih razloga, Žalbeno vijeće jednoglasno -

- (1) nalazi da je respondent, Milan Vujin, izvršio nepoštivanje Međunarodnog suda;
- (2) nalaže respondentu da globu u iznosu od NLG 15.000 plati sekretaru Međunarodnog suda u roku od dvadeset i jednog dana ili unutar onog roka koji bi po molbi respondenta moglo odrediti Žalbeno vijeće;
- (3) daje sekretaru Međunarodnog suda uputu da razmotri brisanje imena respondenta sa popisa za dodjelu branilaca koji vodi u skladu sa pravilom 45 Pravilnika o postupku i dokazima Međunarodnog suda, kao i prijavu profesionalnom udruženju kojem respondent pripada o njegovom ponašanju u skladu sa nalazom Žalbenog vijeća;
- (4) nalaže da se objave sljedeći dokumenti (u redigiranom obliku u skladu s odgovarajućim nalogima za zaštitu svjedoka):
  - (i) Odluka po zahtjevu optužbe za izdavanje naloga u vezi s uznemiravanjem i zastrašivanjem potencijalnih svjedoka od strane odbrane, od 4. novembra 1998., zajedno s odgovarajućim pismenim obrazloženjima strana; i
  - (ii) Nalog o rasporedu u vezi sa navodima protiv prethodnog pravnog zastupnika, od 10. februara 1999., ali ne i izjave priložene tom nalogu; i
- (5) nalaže da materijali iz datih svjedočenja i iz dokumenata uvrštenih u spis tokom rasprave iza zatvorenih vrata, a koji se spominju u Presudi, budu dostupni javnosti u onom obimu u kojem se spominju.

Sastavljeno na engleskom i francuskom jeziku, pri čemu se engleska verzija smatra mjerodavnom.

/potpis na originalu/
Mohamed Shahabuddeen
Predsjedavajući sudija

Dana 31. januara 2000.
U Hagu, Holandija

 10.4.2000

[pečat Međunarodnog suda]